

CAPSTONE MAGAZINE

MAY 2018

CAPSTONE
PROJECT

НОРА ДЕССИНГ:

Capstone Project- важный шаг
на пути Казахстана
к перенятию мировых
практик в области
защиты прав человека

Atyrau University
Capstone Project- 2018

Азамат ШАМБИЛОВ:

Capstone Project жаңа
жас құқыққорғаушыларды
дайындап шығарады

Capstone Project қатысушыларымен сұхбат

Нора ДЕССИНГ:

Capstone project – важный шаг на пути Казахстана к перенятию мировых практик в области защиты прав человека

Почему именно Казахстан стал площадкой для реализации Capstone project, и в чем сила молодого поколения - об этом наш разговор с заместителем главы миссии посольства Королевства Нидерландов в Казахстане, Кыргызстане и Таджикистане Норой Дессинг.

- Нора, вы прибыли в Казахстан в прошлом году, расскажите вначале о ваших впечатлениях о стране.

- Для меня опыт пребывания в Центральной Азии новый – до этого я жила и работала в родных Нидерландах, а также в Восточной Азии. И мне очень интересно здесь находиться - для нас, голландцев, ваша страна и в целом регион пока до конца неизведанная территория. И я рада, что у меня вместе с коллегами есть возможность продолжать укреплять мост партнерства между нашими странами.

- Миссия Королевства Нидерландов представлена в трех странах региона, однако для реализации Capstone project был выбран именно Казахстан. С чем это связано?

- Активность нашей миссии в Казахстане наиболее высокая – посольство Нидерландов находится в Астане, на территории вашей страны мы

реализуем огромное количество проектов в сфере прав человека. Около двух лет назад, размышляя об углублении данного направления нашей деятельности, после переговоров с госорганами и гражданским обществом, мы решили сделать работу с молодежью одним из своих приоритетов. На постоянной основе мы организуем для студентов казахстанских вузов лекции, в том числе по правовой тематике. Посол Дирк Ян Коп часто сам участвует в таких выступлениях.

У Казахстана большие амбиции, страна активно налаживает отношения с другими государствами, и в этот процесс необходимо вовлекать молодежь, которая завтра будет продолжать эту работу. И очень важно, чтобы молодежь знала о международных стандартах, в том числе в сфере права - в будущем это упростит процесс выстраивания отношений со странами-партнерами.

Поэтому мы решили запустить Capstone project – не просто однедневный тренинг, а серию мероприятий, в которые вовлечены студенты. Проект позволяет вести обсуждение вопросов международного права с международными экспертами, приглашенными профессорами.

В университетах Нидерландов метод Capstone применяется не первый год: студенты в командах ведут исследования, а результатом этой работы должны стать предложения по решению какой-либо актуальной проблемы.

- Какие моменты проекта вы бы отметили особо?

- Я ознакомилась со всеми отчетами, также мне удалось побеседовать с международными экспертами, которые вели проект и работали не только со студентами, но и с преподавателями местных вузов. И в этом состоит важный момент: молодежь выпускается из стен вузов, а те знания, которые привносят зарубежные профессора в ходе обучения местных преподавателей, остаются в учебных заведениях и передаются через наставников уже другим поколениям студентов.

- В чем вы видите краткосрочный и долгосрочный эффект Capstone project?

- Краткосрочный эффект заключается в том, что студенты и преподаватели на месте получают новые знания о международных

стандартах, системе защиты прав человека, которые ложатся в основу исследований. Таким образом мы растим будущих лидеров, которые с молодого возраста приобщаются к передовому мировому опыту в области правоприменения. А в этом заключается уже долгосрочный эффект проекта.

Кроме того, работы, презентованные студентами по итогам работы в Capstone project, предлагают практические решения, которые в обозримом будущем могут привести к изменениям в разных сферах общества.

- Совсем скоро состоится финальная презентация участников Capstone в Атырауском государственном университете им. Х. Досмухамедова, вы вошли в состав комиссии, оценивающей работы студентов. Что можете пожелать студентам?

- Основной посыл Capstone project сравним с Олимпиадой – главное здесь не победа, а участие. Каждый участник проекта – уже победитель, ведь смог пройти отбор и на практике применить полученные от признанных экспертов знания. И я ожидаю, что выпускники проекта будут использовать эти компетенции в дальнейшем, а предложенные ими пути решения заинтересуют госорганы и, в конечном итоге, будут внедрены в жизнь.

- Имеются ли у вас планы по продолжению проекта Capstone, в том числе в регионах Казахстана?

- Проект был рассчитан на два года, и сейчас вступил в конечную фазу. Однако, учитывая успешность Capstone project, мы не исключаем возможности его продолжения. Сейчас мы обсуждаем данный вопрос с офисом Международной тюремной реформы в Центральной Азии.

В заключение хотела бы отметить: я надеюсь, что Казахстан продолжит свое стремление и открытость к перенятию мировых практик в области защиты прав человека. Подобные инициативы будут поддержаны Посольством Нидерландов. И Capstone project – еще один шаг на этом большом пути.

Азамат ШАМБИЛОВ:

Capstone project жаңа буындағы құқық қорғаушылардың есімдерін атады

Неліктен Capstone project жобасын Қазақстан үшін серпінді жоба деуге болады, бүгінгі құқық қорғаушылардың мұрагері кім болады және сотталғандарға дауыс беру құқығы не үшін қажет – осының барлығын Орталық Азиядағы Халықаралық түрме реформасы (PRI) Өңірлік директоры Азамат Шамбиловтан білетін боламыз.

- Азамат Саматұлы, Орталық Азиядағы PRI кеңсесі Қазақстанның құқық қорғау саласында тиімді жұмысымен белгілі: соттылық туралы анықтамалардың күшін жою, пенитенциарлық жүйенің айқындығын арттыру және басқа да жетістіктер – сіздің командаңыз бен үкіметтік емес ұйымдардағы әріптестеріңіздің арқасы. Қазірдің өзінде құқық қорғау саласы болашағының іргесін қалап жатқан, еліміз үшін бірегей болып саналатын Capstone project жобасын қатарынан үшінші жыл бойы ойдағыдай іске асырып келе жатқаныңызды қалың бұқараның бірі білсе, бірі білмейді. Ол жайында тоқталып өтсеңіз.

- 2014 жылы Нидерланд Корольдігі елшілігінің жобалары мен саяси мәселелері жөніндегі офицері Ирина Бучинская бізге кітапханалар мен кеңселердің қойнауында емес, field-research «өрісінде» жастар тарапынан жасалған ғылыми-зерттеу жобаларына жаңа тәсілдемені көздейтін жобаны әзірлеу туралы ұсыныс жасаған еді. Идея осылай пайда болды.

Отандық жоғары оқу орындарының көбісі, курстық және дипломдық жұмыстар қорғалғаннан кейін мұрағаттарда шаң басып жататын, ескірген әдістемені әлі күнге дейін қолдануда. Біз оның идеясын қолдадық – ЖОО оқушыларының жұмыстарын жандандырып, оларды құқық қорғау саласындағы ахуалды жақсартуға бағытталған шынайы күшпен және мүмкіндікпен қамтамасыз еткіміз келді.

2016 жылы аталған идея Capstone project жобасына айналған соң, біз оны Астана қаласындағы екі ЖОО – Қазақ мемлекеттік заң университетінің (ҚАЗМЗУ) және Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің (ЕҰУ) негізінде іске асыруды жөн көрдік.

Он команда арасындағы конкурстың бірінші кезеңінде – эссе жазылып, келесі кезеңдерде – зерттеу жүргізу бойынша топтық жұмыс өткізілді. Қатысушылар зерттеудің бірнеше әдістерін, соның ішінде эмпирикалық талдауды, далалық жұмысты қолдануы – түзету мекемелеріне баруы, уәкілетті мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл

жасауы тиіс еді.

Ең қызығы, студенттердің бір бөлігі жаңа форматта жұмыс істеуге дайын болғанымен, бір команда құрамында жұмыс істеуге дайын еместігін көрсетті. Бұл болса, жобаның басты мақсаттарының бірі – team work күшейту: жұмыс барысында туындайтын барлық даулы мәселелер талқылануы тиіс, идеялар өзгеріп, толықтырылуы мүмкін – дегенмен, олар бірлескен қызметте жүзеге асырылуы тиіс. Осыны жеткізгіміз келді – және Capstone project әрбір қатысушысына жеткіздік. Балалармен жоба жүзеге асырылған кезең бойы тығыз байланысты болғанымызды атап өткім келеді: олар PRI тарапынан ұйымдастырылған іс-шараларға келіп тұрды, оларға еріктілер ретінде қатысты, сарапшылармен танысты.

Жобаның бірінші жылында біз

төреліктен әдейі бас тарттық – мен үшін Capstone project барлық қатысушылары жеңімпаз. Ең үздіктерді анықтаған әділ қазылар құрамына, сайып келгенде, халықаралық сарапшылар, әрекеттегі судьялар, Ішкі істер министрлігінің, Қылмыстық-атқару жүйесі комитетінің (ҚАЖК) өкілдері, экс-парламентарийлер, шет мемлекеттердің Қазақстандағы елшілері кірді.

- Capstone project қатысушылары мен мемлекеттік органдардың қарым-қатынасы қалай өрбіді?

- Бізді мемлекеттік құрылымдар қолдады, тура және әбден ыңғайсыз сұрақ қойған студенттерді қабылдап, тыңдады.

Қолдау көрсеткен ИМ Қылмыстық-атқару жүйесі комитетіне және экстерға Бауыржан Бердалинге алғыс білдіргім келеді.

Бір маңызды мәселені атап өтейін: Capstone project қарсаңында, ЖОО өкілдерінің тобы адам құқықтары саласындағы танылған халықаралық сарапшылар болып табылатын Нидерланд пен Ұлыбританияның жетекші университеттерінің профессорларында оқу курсынан өтті.

- Жобалық жұмыстардың өзіне тоқталып өтсек. Қатысушы командалардың қандай идеяларын ерекше атап өттіңіз?

- Студенттер Қазақстанның түрме жүйесінің өзекті проблемаларына айрықша көзқарасын білдірді. Осылайша, жұмыс барысында командалардың бірі, елде қанауларды тиімді түрде тергейтін жүйенің жоқ екенін жеткізді. Зерттеу авторлары, осы салада қолданылатын тетіктер ескіргендіктен, ИМ және Бас прокуратура проблемамен дұрыс күресе алмайтынын осы ведомстволардың өкілдеріне айтып жеткізді. Студенттер, қанауларды және қатаң ұстауды тергеу жұмысы, үкіметке немесе президентке тікелей бағынатын тәуелсіз орган тарапынан жүргізілуі тиіс деген пікірге келді.

Және Қазақстандық студенттер сотталған адамдардың сайлау үдерісіне қатысуы жөніндегі мәселені алғаш рет көтеріп отыр. Қазіргі уақытта президент пен мәслихат депутаттарын тергеу изоляторларында отырған адамдар сайлай алады. Шынайы бас бостандығынан айыру

мерзімдеріне сотталған адамдар осы құқықтан айырылған.

Команда, сотталған адамдар билік өкілдерін таңдамайынша, атқамінерлер мен депутаттар пенитенциарлық жүйеде ештеңені өзгертпейтіндігіне назар аударды. Азаматтардың осы санаты пенитенциарлық электоратқа кірмейді, егер түзету мекемелерінің контингенті дауыс беру құқығына ие болса, жағдай өзгереді.

Сонымен бірге, маған сотталған адамдардың туыстарына логистика мәселелерін жеңілдететін жоба да ұнады. Туысының жабық мекемеде болуына байланысты онсыз да күрделі жағдайға тап болған адамдар, көбінесе, колонияларға жетуге қиналады: көлік жоқ, колонияларға апаратын жолдарда тиісті көрсеткіштер орнатылмаған.

Студенттер осы мәселелерді түсінікті және ұғынықты көрсеткіштері бар арнайы тақтайшаларды жасау арқылы шешуді ұсынды. ҚАЖК қызметкерлері осы жобаны қазіргі бюджетпен де іске асыруға болатына қайран қалды.

Оның үстіне, зерттеу авторлары сотталған адамдардың туыстары үшін вокзалға келген сәттен бастап, колонияларға дейін қандай бағдармен және қандай көлікпен бару керектігі жөнінде тұтас іс-әрекет алгоритмін де жасады. Сотталған адамдардың туыстары колониялардың қақпасы жанында күні-түні тұрмай, түнеуі, алыс жолдан кейін тынығып алуы, сабаға түсуі және таңертең жақын адамымен кездесуі үшін, балалар колонияның жанындағы шағын қонақүйдің жобасын да әзірлепті.

Сондай-ақ, осы жобаның шеңберінде кездесу бөлмесін түрлендіру туралы ұсыныс білдірілді: қазір тығыз кеңістікте бір-ақ орындық бар, соның салдарынан басқа келушілер тұруға мәжбүр болады. Студенттер қабырғаны қирату арқылы қолданыстағы алаңды ұлғайту туралы ұсыныс білдірді.

Басқа команда жабық арнайы мектепке және Кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығына барып келгеннен кейін, заңмен байланысты проблемасы бар жасөспірімдер үшін баламалы жазалау шарасын ұсынатын жобаны әзірледі.

Болашақ құқық қорғаушылардың

жас буыны мен пенитенциарлық жүйенің әрекеттегі өкілдерің бірлескен жұмысының нәтижесі өзін ұзақ құттырмай: колонияларға, тергеу изоляторларына бару, мекемелердің жұмыскерлерімен және сотталған адамдармен әңгімелесу қорытындысы бойынша, сол сәтке дейін бірде-бір министр немесе депутат тарапынан ұсынылмай келген, озық жаңашыл идеялар жарық көрді.

Capstone project қатысушылары пенитенциарлық және жалпы құқық қорғау жүйесіне деген көзқарасын көп жағдайда өзгертті. Олар колонияларда ұстау шарттарын өз көзімен көріп, осал тұстарын анықтады,

және бұрындары олар түрмені тормен қапталған шаршы пішінді ғимарат ретінде елестеткен болса, жобаның шеңберінде осы тақырыпқа дендеп енді. Реалияларды көріп, заңнамада жазылған мәселелердің көбісі іске жүзінде жұмыс істемейтінін түсініп, студенттер реформалардың қажет екені туралы тұжырымға келді.

- Басқаша айтқанда, Capstone project дегеніміз ең құнды материалдар қайнар көзі. Енді жобалармен не істейсіз?

– Барлық жобалар бізде сақталады, бірқатар идеяларды өз жұмысымызда қолданамыз, жекелеген мәселелерді алға жылжытамыз. Сонымен қатар, Capstone project зерттеу қорытындылары бойынша біз ұсыныстарды уәкілетті мемлекеттік органдарға жолдадық. 2016 жылы жобаның бірінші кезеңі аяқталғаннан кейін, PRI Орталық Азиядағы кеңсесі жобаларды іске асыру мүмкіндігін талқылау үшін жұмыс авторлары мен ҚАЖК кездесуін ұйымдастырды. Атап айтқанда, кездесу бөлмелерін түрлендіру жөніндегі жоба, әзірше, Астана мен Алматы қалаларының деңгейінде ғана іске асырылды. Осы тәжірибені өңірлерге тарату керек.

Жалпы алғанда, ҚАЖК қазіргі басшылығы Capstone project идеяларын ойланбастан қолдана алады. Алайда, Комитет және басқа мемлекеттік органдар out-of-box форматында (үйреншікті шеңберден тыс) ойлауға және жобаның жас қатысушылары ұсынған шешілмеген проблемаларды шешудің тиімді модельдерін қолдануға әлі де болса қиналады.

Жобаның бүгінгі қатысушылары – соның ішінде ертеңгі прокурорлар, судьялар, полицейлер, түрме қызметкерлері болғандықтан, біз үшін жаңа формацияда шешім қабылдайтын адамдар жүйенің ескірген және көбінесе зиянды шеңберлерінен тыс ойлап, шешім қабылдауы маңызды.

Capstone project жобасы Халықаралық түрме реформасы тарапынан алға жылжытылатын

идеяларды қолдайтын құқық қорғаушылардың жаңа буынын анықтағанына шын жүректен қуаныштымын. Дәл осы жастар Қазақстанның құқық саласын құқықтың шексіз үстемдігі қағидаттары бойынша құратын болады.

CAPSTONE PROJECT- 2016

CAPSTONE PROJECT- 2016

Мирас ДАУЛЕНОВ:

Проблемы в пенитенциарной системе нужно решать на том уровне сознания, который в Capstone project продемонстрировали студенты КАЗГЮУ

Capstone project открыл новую страницу в истории Казахского государственного юридического университета. Как совпали интересы академических кругов и правозащитников, нам рассказал заместитель председателя правления АО «Университет КАЗГЮУ» Мирас Дауленов.

- Мирас Мухтарович, во-первых, поздравляем вас и ваших студентов, часть из которых уже покинула стены КАЗГЮУ, с безоговорочной победой – ваши команды в первый год запуска Capstone project заняли все призовые места. Расскажите, пожалуйста, с чего все начиналось?

- С представительством Международной тюремной реформы (PRI) в Центральной Азии КАЗГЮУ сотрудничает давно. Региональный директор PRI Азамат Шамбилов предложил нам принять участие в Capstone project, поддерживаемом посольством Нидерландов.

На тот момент, а это был 2016 год, мы как рез переходили к дипломному проектированию, отказавшись от работ в традиционном формате. Зачем копить макулатуру в архивах

вуза?.. Вместо этого КАЗГЮУ начал активно внедрять методологию agile, предполагающую гибкий подход к разработке проектов. Мы решили, что участие в Capstone project будет первой обкаткой agile.

- Как велся отбор участников и тем?

- Мы объявили конкурс по всему университету, не ограничивая потенциальных участников ни по возрастным, ни по тематическим, ни по критериям специальности. Эти рамки могли на корню зарубить творчество, которое является главной составляющей подхода agile.

То есть мы максимально открыли ворота, активно культивировали проект, который нашел поддержку у ректора КАЗГЮУ Талгата Нарикбаева - он пришел поддержать студентов в день защиты проектов.

Не ограничивал нас и PRI, за что мы глубоко признательны. В итоге

о своем участии заявили шесть команд университета. В проектных группах объединились учащиеся специальностей «юриспруденция», «международное право и экономика». Самую высокую активность проявила Высшая школа права КАЗГЮУ - 90% проектов было представлено именно ее студентами.

Проекты вели тренеры-кураторы - старший преподаватель кафедры «Международное право» Малика Тастанова и заведующая кафедрой «Уголовно-процессуальное право» Ольга Бектибаева.

Уровень разработки тем в таких проектах, как Capstone, зачастую бывает более содержательным, более контекстным по сравнению с тем, что представлено в преддипломном проектировании. Поэтому на этапе проработки академической политики по дипломному проектированию мы внесли в соответствующий документ специальную норму: студенты, успешно представившие работы в рамках Capstone project, освобождаются от защиты дипломных проектов.

- Вы отметили методологию agile, которую апробировали в рамках Capstone project. В чем особенности данного подхода?

- Классический сценарий работы В рамках Capstone project мы адаптировали проекты под конкретных потребителей – заключенных, колонии, предприятие

«Енбек», обеспечивающее контингент исправительных учреждений работой.

Например, на первом этапе студенты не могут получить согласование проекта с Министерством внутренних дел. Ок, давайте пойдем дальше и займемся другим направлением, управляя ожиданиями. И к моменту получения согласования вы уже сделаете другую важную часть работы.

По мере продвижения Capstone project студенты выезжали в колонии, изучали ситуацию на местах и сразу пытались апробировать предварительные результаты своих проектов. Благодаря agile-подходу выявилась масса проблем, решение которых студенты предложили в итоговых проектах.

- Расскажите о наиболее интересных из них.

- Все проекты представляли ценность и новизну. Во время работы студенты записывали интервью с заключенными, которые не скрывали лиц и открыто высказывали позицию по тем или иным вопросам. Руководство Комитета уголовно-исполнительной системы МВД также проявило открытость. И, конечно, огромную помощь нам оказал PRI и лично Азамат Шамбилов.

Интересный момент: когда ребята ездили в колонии, расположенные в отдаленных регионах, сотрудники пенитенциарной системы, работающие там, почувствовали, что они нужны.

Особо я бы отметил проект «Адам» по трудоустройству осужденных. Авторы исследования проанализировали ситуацию в казахстанских колониях и выяснили, что конституционное право каждого гражданина страны на труд в закрытых учреждениях не реализуется.

С одной стороны, осужденных призывают к работе как способу исправления, с другой - не у каждого есть возможность осуществлять трудовую деятельность по двум причинам: из-за ограниченности мест и необходимости наличия специальных навыков. Есть еще один фактор - крайне низкая оплата труда заключенных. Повар в колонии или швея получают в разы меньше, чем швея, работающая на предприятии на свободе - 20 тысяч тенге в месяц против 40 тысяч.

Далее студенты изучили, что конкретно делают осужденные. Занятые на швейном производстве в 90% случаев шьют одежду для сотрудников правоохранительных органов: форменное обмундирование, рубашки и так далее. Причем делают это на современных швейных машинках.

Участники Capstone project спросили трудоустроенных заключенных, довольны ли они своей работой. Утвердительный ответ прозвучал для ребят неубедительно. И они начали копать глубже: связались с сотрудниками правоохранительных органов, провели среди них анкетирование, результаты которого поразили. Одежду, которая шьется специально для них, полицейские не носят! Покупают в военторгах, заказывают в России, потому что рубашки, которые шьются в колониях, не выдерживают никакой критики – изготовлены из низкокачественного сырья. Женщины-полицейские дополнили: лекала, по которым шьют форму, еще советского типа и не соответствуют современным стандартам.

Мы озвучили данную проблему перед КУИС и РГП «Енбек», представители которых весьма удивились тому факту, что пошитую в колониях одежду не носят.

Для решения вопроса студенты отследили всю производственную цепочку: от поставки сырья до выхода готовой продукции. Вскрылись проблемы: большие временные трудозатраты на изготовление одной рубашки, нехватка качественного сырья. В итоге ребята разработали бизнес-модель, которая упрощала производство одежды и позволяла получать более качественную продукцию. Для апробации модели участники проекта привлекли к работе нескольких осужденных.

Когда проект был презентован, студенты показали членам комиссии то, что сшили эти люди: качество было совершенно другим!

Дальше – больше: мы подключили студентов специальности «Экономика» и создали сайт Adamproject.kz, который принял участие в конкурсе по социальному предпринимательству.

Так авторы проекта «Адам» не только решили проблему качества одежды, выпускаемой в закрытых учреждениях, - сами осужденные

поверили в свою востребованность и полезность того, что они делают.

- Вы проводили дальнейший мониторинг реализации проектов-призеров? Поддержали ли проекты представители пенитенциарной системы, государственные органы?

- Эффективность любого проекта зависит от того, насколько он кастомизирован под конкретного пользователя и как пользователь де-факто воспримет предлагаемые идеи. Поэтому региональный директор PRI Азамат Шамбилов пригласил на защиту проекта представителей КУИС, прокуратуры, госорганов. КУИС заявил об интересе к представленным проектам.

Хочу подчеркнуть, что главная задача Capstone project – развивать интердисциплинарные способности студентов – была достигнута. Участники проекта овладели навыками журналистов, когда вели подготовку и записывали интервью с осужденными, параллельно постигая азы психологии, необходимые для выстраивания контакта с людьми, находящимися в неволе; углубили юридические знания в процессе анализа правовых документов, актов, приказов, в том числе секретных. А еще - получили бесценный опыт создания и реализации эффективных бизнес-моделей. Благодаря Capstone project студенты КАЗГЮУ проявили нетривиальный подход, взглянув на проблемы в пенитенциарной системе по-новому. А ведь еще Эйнштейн говорил: если мы пытаемся решить проблему на том же уровне мышления, на котором она была создана, мы ее никогда не решим.

Проблемы в тюремной системе создавались годами, и решать их, условно, «старыми» мозгами невозможно. А участники Capstone project показали ситуацию без купюр, максимально честно подойдя к решению поставленных задач. И мы надеемся, что проекты студентов КАЗГЮУ найдут свое применение на практике. Тем более что многие из них рассчитаны на долгосрочную перспективу.

Малика ТАСТАНОВА:

Capstone project превратился для нас в нечто большее, чем исследовательский проект, – мы стали единой семьей

Capstone project разделил жизнь старшего преподавателя кафедры международного права КАЗГЮУ Малики ТАСТАНОВОЙ на «до» и «после». Почему магистра юридических наук назвали королевой Capstone, как докторанту пригодилось музыкальное образование, и что эксперт увидел в глазах заключенных, Малика Мейрамбекқызы рассказала нашему журналу.

- Малика Мейрамбекқызы, расскажите о вашем опыте участия в Capstone project в качестве научного руководителя.

- Моя жизнь разделилась на два этапа – до и после 6 декабря 2016 года, когда наши команды презентовали свои работы жюри. Проект дал мне большой опыт работы в команде, а ребят научил не только всестороннему анализу, но и стойкости, терпению.

Разумеется, изначально все участники конкурировали между собой – победителем хотел стать каждый, но у каждой команды путь к вершине складывался по-разному. По мере продвижения проекта мы провели масштабную работу с ребятами – а я взяла под кураторство четыре команды из шести, отобранных в КАЗГЮУ: это и дискуссии, нередко

заканчивавшиеся далеко за полночь, общение офлайн и онлайн. Порой приходилось быть строже в вопросах дисциплины – четко обозначать дедлайны, но когда я чувствовала, что ребятам нужен перерыв, чтобы «не перегореть», я им предоставляла такую возможность.

Мне, как руководителю научных проектов, пришлось столкнуться и с психологическими моментами, когда из-за разногласий напряжение в командах достигало апогея. Тогда я брала на себя роль ментора. Работать в команде намного сложнее, чем соло: кто-то доминирует, второй категоричен в оценках и взглядах, а третий хочет выполнять только одну часть работы. Но раз вы в сборной, нужно приходить к консенсусу.

Параллельно я сама все глубже погружалась в методологию Capstone, изучала лучшие подходы.

- Нам известно, что вы не только отработывали с ребятами методологию, но и выезжали в колонии. Какие моменты можете отметить в этой части Capstone project?

- Да, мы с командами посетили несколько тюрем. Поскольку для нас это был первый подобный опыт, то после таких поездок, конечно, испытали определенный стресс.

Запомнилось посещение женской колонии в Карагандинской области, где нам довелось пообщаться с одной из заключенных. Бывший директор турфирмы отбывала срок за мошенничество. В колониях для женщин финансовые преступления – основная статья.

Как выяснилось, наша собеседница прекрасно владела несколькими языками – английским, французским, турецким, и в какие-то моменты мы вели беседу на языке Шекспира. Это помогло нам в плане более откровенного разговора, ведь в присутствии сотрудников колонии сделать это получалось не всегда.

Также мы провели анкетирование в закрытых учреждениях, в процессе чего нам также удалось выйти на честный разговор с осужденными. Мы раздавали анкеты, подходя к каждому из них, и в этот момент они раскрывались, говорили о насущных проблемах. И почти все респонденты в робах желали нам удачи в наших проектах. А покидая колонии, мы видели в их глазах надежду на то, что наши проекты

помогут изменить ситуацию за колючей проволокой...

В рамках одного из проектов по предоставлению образования для осужденных преподаватели нашего университета были готовы вести открытые уроки онлайн, видеолекции. А по другому проекту, связанному с трудоустройством осужденных, мы получили десятки видеообращений от партнеров со словами поддержки и готовности приобретать продукцию, изготовленную в колониях.

Также подчеркну: помимо собственно научно-исследовательской работы, доктринальной основы, в Capstone project важна презентационная часть. Уложить в 15 минут выступления (10 минут для защиты проекта и 3 - на вопросы-ответы) труд девяти месяцев – крайне сложная задача.

Так как по первому образованию я профессиональный пианист, то решила выступить режиссером проектов. Когда команды готовили презентации работ, мы продумывали все детали, вплоть до ритма выступления. Хронометрировали каждый этап выступления: кто где будет стоять и когда говорить, кто будет «нападающим» в дискуссионный момент, кто на какие возможные вопросы будет отвечать, а кто – сдерживать эти вопросы. Мы продумали все – от жестикуляции до внешнего вида: будет ли это одежда одного формата или мы прикрепим к ней лейбл команды.

В итоге презентации команд КАЗГЮУ превратились в полноценное действо, где были и мультимедиа, и даже лазерное представление!

- Ваши коллеги рассказали нам, что в университете вас называют королевой Capstone...

- Это правда, до сих пор обращаются так! Почти все призовые места заняли команды под моим руководством, коллеги даже удивились – разве так бывает, что все пьедесталы покорены ребятами, работавшими с одним руководителем?.. Так меня и наградили титулом королевы Capstone.

Помню, когда нам вручили символический большой билет – на всю команду – на поездку в Нидерланды, все бессонные ночи и дни упорного совместного настойчивого труда пролетели

за один миг. В Нидерландах мы посетили множество организаций – государственных, правозащитных, колонии, в том числе детскую. И почерпнули для себя массу полезной информации, которая нам пригодится в нашей деятельности – я специализируюсь на правах детей, женщин, инвалидов и других уязвимых групп, и ребята, выпустившиеся из КАЗГЮУ, также связали свою жизнь с правозащитной темой.

Сам Capstone project продолжает жить, и уже учащиеся из регионов приобщаются к лучшим мировым практикам научно-исследовательской работы. По приглашению представительства Международной тюремной реформы (PRI) в Центральной Азии я провела курс лекций и тренингов для студентов-юристов и журналистов по методологии Capstone.

Мне бы хотелось бы выразить благодарность директору офиса PRI

Азамату Шамбилову за возможность участвовать в Capstone project и за поддержку наших ребят не только в рамках проекта, но и в дальнейшем – наши студенты участвовали в конференциях, круглых столах, организованных офисом PRI, и могли ознакомиться с опытом старших коллег-практиков. Так многовекторность и многофункциональность Capstone project проявилась в полной мере.

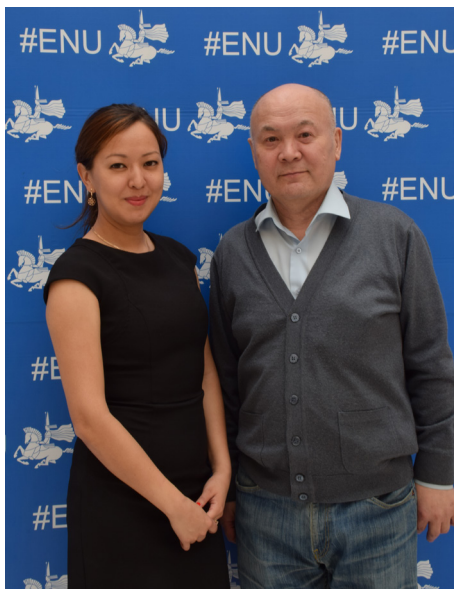
Я благодарна нашему вузу и лично заместителю председателя правления АО «Университет КАЗГЮУ» Мирасу Дауленову за поддержку проекта и наших команд.

В заключение нашей беседы хотела бы отметить, что для меня каждая команда – победитель, ведь вместе мы достойно прошли долгий путь. И Capstone project превратился для нас в нечто большее, чем исследовательский проект, – мы стали единой большой семьей.

Айдаркан СКАКОВ и Мира КУЛИКПАЕВА:

Capstone project и вы- сокие горизонты для студентов ЕНУ

Новые горизонты на правовой ниве – как Capstone project раскрыл таланты в молодых людях, нам рассказали руководители проекта от Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилёва: профессор кафедры уголовно-правовых дисциплин, д.ю.н., профессор Айдаркан СКАКОВ и и.о. доцента кафедры международного права доктор PhD Мира КУЛИКПАЕВА.

- Айдаркан Байдекович, начнем с вас: что дал Capstone project вашим студентам?

- Проект мобилизовал наших ребят для проведения научных исследований в микроколлективе, помог творчески - с учетом индивидуальных способностей - распределить роли каждого члена команды для достижения общей цели.

Я и мои коллеги обучались с той позиции, что наука – дело индивидуальное. Capstone project изменил этот фундаментальный подход к образовательному процессу, когда формируется команда, совместно осуществляющая исследовательскую деятельность, а затем вместе публично защищающая проект.

Также мне импонировало то, что под руководством моей молодой коллеги Меры Куликпаевой практически все студенты проявили высокую активность и инициативу.

Общеизвестно, что все новое поначалу вызывает настороженность, неуверенность в собственных силах, но у наших команд получилось принять новый формат коллективного исследования и успешно провести работу.

- Мира Жумагазыевна, какие темы выбрали студенты ЕНУ для исследования?

- Изначально мы не стали ограничивать ребят, они должны были чувствовать себя комфортно в выбранной теме. В итоге 9 студентов специальностей «Международное право», «Юриспруденция» и «Международные отношения» в трех командах работали над следующими проектами: «50 лет международным пактам по правам человека», «Имплементация новелл международных документов по защите прав детей в уголовное законодательство Казахстана» и «Соматические права человека: международно-правовые аспекты эвтаназии». Темы данных работ легли в основу дипломных работ студентов.

- Как проходили полевые исследования в рамках Capstone project?

- Участники проекта побывали в исправительных учреждениях, следственном изоляторе, Центре адаптации несовершеннолетних г. Астаны, встречались с представителями госорганов, в том числе с сотрудниками Комитета по охране прав детей Министерства образования и науки.

Часть периода работы над проектом пришлось на летние каникулы, но это не отразилось на интенсивности исследований: ребята осуществляли сбор эмпирических материалов. Мы, как кураторы проектов, были на постоянной связи со студентами, проводили онлайн-консультации, в том числе с зарубежными экспертами. Работу студентов сопровождали профессор Radboud University (Нидерланды) Пит Хайн Ван Кемпен и Мария Федорова, Middlesex University (Великобритания) Дэвид Кин.

Наши иностранные коллеги проводили лекции и тренинги не только для команд, но и для кураторов Capstone project, выступая соконсультантами. Так, для преподавателей были организованы обучающие тренинги от профессоров Пита Хайн Ван Кемпена и Дэвида Кина. Каждый участник имел возможность напрямую задать вопросы признанным экспертам в области защиты прав человека, посвятить специалистов в ход продвижения исследовательской работы.

Здесь следует отметить, что в рамках Capstone project были реализованы и другие мероприятия, необходимые для успешного завершения

исследования: подписан меморандум о взаимопонимании между ЕНУ и представительством Международной тюремной реформой (PRI) в Центральной Азии, на площадке ЕНУ проведены гостевые лекции Чрезвычайного и Полномочного Посла Франции Франсиса Этьена и профессора Пита Хайн Ван Кемпена.

Кроме того, благодаря Capstone project наши студенты получили возможность пройти практику в PRI. Также представители ЕНУ приняли участие в дебатах на базе КАЗГЮУ по вопросам отмены смертной казни.

- Какими плодами увенчались труды ваших команд?

- Команда ЕНУ в составе студентов специальности «Международное право» Сабины Бухарбаевой, Айгерим Ермаковой, Айтолкын Бердимуратовой победила в номинации «Самый креативный проект» за исследование по проблеме применения эвтаназии.

Участницы проекта досконально изучили вопрос от истории появления эвтаназии до кейсов сегодняшнего дня. На момент завершения исследования в рамках Capstone Project студентки обучались на третьем курсе. Сейчас девушки продолжают изучение данной тематики, и в скором времени им предстоит защита дипломного проекта, в том числе по вопросам эвтаназии.

Участник еще одной команды, Султан Панов, окончив ЕНУ, продолжает изучение вопроса международной правоприменительной практики в сфере выполнения Казахстаном международно-правовых обязательств по правам человека, будучи магистрантом программы двойного диплома ЕНУ и РУДН.

Иными словами, Capstone project открыл молодому поколению новые горизонты их настоящей и будущей деятельности, связанной с правами человека, привил любовь к научным исследованиям.

Это бесценный опыт, за который мы благодарны PRI и руководителю офиса в Центральной Азии Азамату Шамбилову, а также посольству Королевства Нидерландов в Республике Казахстан. Также хочется выразить благодарность ректорату нашего университета, деканату юридического факультета, а также кафедрам международного права и уголовно-правовых дисциплин.

Хотим пожелать PRI процветания и больших побед в деле продвижения и защиты прав человека!

Биылғы Capstone Project Атырау қаласында орналасқан Х. Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінде өткен болатын. Жобаға алғашқылардың бірі болып қолдау білдірген білік ұстаз, «құқықтану» кафедрасының меңгерушісі, заң ғылымдарының кандидаты Шаяхметова Жанна Бекболқызымен сұхбаттасқан болатынбыз.

- Өзіңіз жобаға қатысатын студенттер мен ұстаздарды басқарып отырсыз. Олардың бұл жобаға деген қызығушылығы қандай?

- Менің басқарып отырған кафедра ұжымы мен студенттерге адам құқықтарына қатысты халықаралық деңгейде жоба болады дегенде алғашында таңырқап қалды. Содан кейін Астана қаласының оқу орнымен теңестіріліп осындай үлкен сенім білдіргендікке үлкен ризашылық танытты.

- Айтыңызшы, осы Capstone жобасы университет студенттеріне қандай пайда әкелуі мүмкін?

- Біздің студенттеріміз әртүрлі бағытта ғылыми ізденіс жұмыстарымен айналысады. Бірақ шет мемлекеттерінің сарапшыларының алдына өз жұмыстарын дайындауы бір үлкен жетістік деп саналады. Сондықтан халықаралық маңызы бар бұрын соңды көп біле бермитін заңдармен танысты, шет тіліне деген қызығушылығы артты.

- Осы жоба туралы бұрын естіппе едіңіз?

- Мен өзім Қазақстан Конституциясын оқып үйренуге қатысты әртүрлі шараларға қатысқанмын. Бірақ құқықтану және журналистика мамандығы студенттеріне арналған жоба тек біздің оқу орнымызда жасалды деп ойлаймын.

- Жоба аяқталғанда қандай тың жаңалықтар мен өзгерістер болады деп ойлайсыз?

- Жобаға қатысушы студенттер біраз жақсы қасиеттерін әрі қарай дамытты деп ойлаймын, яғни ізденгіш, талап қою, өз ойларын дәлелдей білу, заң нормаларына шолу

жасау, құқық қорғау механизмін игеру және т.б.

- Қазақстандағы адам құқығы. Осы туралы өз пікіріңізді білдіріңізші

- Әлемде әртүрлі даму сатысында келе жатырған мемлекеттер өте көп. Сондықтан жоғарғы деңгейде және төменгі деңгейдегі мемлекеттерді біздер білеміз. Жалпы алғанда Қазақстан құқықтық мемлекет құруды көздеп, сол жолмен дұрыс келеді деп ойлаймын.

- Атыраудағы бас бостандығынан айыру мекемелерінде болып па едіңіз?

- Бас бостандығын айыру мемлекет қызметкерлерімен бірлесіп семинар, дөңгелек үстел және т.б. шаралар өткізілді. Сондықтан мен ол мекемелердің жұмыс тәртібімен таныспын.

- Жобаға қатысатын студенттерге қандай ақыл айтып, не тілейсіз?

- Менің студенттерге тілегім әрдайым үлкен жетістіктерге жете беріңіздер. Алар асуларыңыз көп болсын демекпін.

ДЖАРАСОВА ГҮЛЖАН САГИДУЛЛАҚЫЗЫ

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің студенттері мен профессор оқытушылар құрамына адам құқығын қорғау бойынша жобаны жасап, бірге іске асыруға мүмкіншілік жасап отырған Орталық Азиядағы Penal Reform International өкілдігіне алғыс білдіремін.

Аталған жобаға оқытушылардан бөлек, 5B030100 – Құқықтану және 5B050400 – Журналистика мамандығының 3-4 курс студенттері қатысуда. Бұл жоба арқылы студенттер болашақта қажет зерттеушілік, командада жұмыс істеу, сыни ойлау және мәдени сойлеу құзыреттіліктеріне ие болды.

Бұл жоба адам құқығы бойынша оқу корпустарын дамытуға арналып отыр, жекелей алғанда студенттерге зерттеушілік дағдыларды дамыту мен білім беру үдерісін нығайту үшін жаңа білім беру құралы ретінде танылып отыр.

Жобаның тақырыптары адам өмірінің көптеген кезеңдерін қамтыған. Кейбір команданың тақырыптары тың жобалар болып табылады. Осы тақырыптар шет мемлекеттердің сарапшыларының да қызығушылығын туғызды.

Жоба аясында жасалып жатырған студенттеріміздің зерттеу жобалары университет қабырғасында алған білімдерінің қорытынды нәтижесі ретінде саналуы біз үшін қуанышты жаналық. Студенттер өз жобаларын мемлекеттік аттестаттау комиссиясының алдында диплом жұмыстары ретінде қорғайтын болады. Студенттердің зерттеушілік жобалары Capstone Project жобасы аясында шетелдік сарапшылардың пікірі негізінде іске асырылады. Студенттеріміздің біліміне шетелдік сарапшылар оң баға беріп жатса, бұл біздің университеттің сапалы білім беруде дұрыс жолда екендігін көрсетеді.

Capstone Project жобасы аясында қорғалған зерттеу жұмыстары университеттің оқу-әдістемелік кеңесіне шығарылып, «Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу құқығы», «Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу құқығы» және «Қылмыстық атқару құқығы» пәндері бойынша оқу үдерісіне көмекші оқу-әдістемелік құрал ретінде енгізуге немесе қолдануға ұсынылатын болады.

Capstone Project жобасы аясында зерттеліп жатырған түрме реформасы Қазақстан Республикасындағы бас бостандығынан айыру мекемелерінде жазасын өтеп жатырған азаматтарға өздерінің Конституциямен бекітілген құқықтарын түсіндіру және мекеме қызметкерлері тарапынан заң бұзушылық әрекеттерді болдырмау үшін жақсы шыңайы үлгі ретінде қоғам алдында көрсетуге болады деп ойлаймын. Бұл арқылы қоғамда қалыптасқан кейбір теріс ойлар жойылатын болады.

Capstone Project жобасы аясында жасалған зерттеу жұмыстары негізінде студенттердің өздерімен жаса-

лынды. Университет оқытушылары құрылған командаларға жетекшілік жасап, тәлімгерлік танытты. Жоба барысында оқытушылар зерттеу жұмыстарын жасауда студенттерге зерттеудің қандай түрлерін қолданғаны дұрыс, қандай ақпарат көздерінен алынған материалдарға сүйенгенде күтілетін нәтижелері дұрыс болады деген кеңестер беріп отырды.

Capstone Project жобасы аясында біздің студенттер бас бостандығынан айыру мекемесіне барып, жазасын өтеп жатырған азаматтармен сұхбаттасу мүмкіншілігі берілді. Бұл болашақта атқаратын кәсіби жұмыстарына көп көмегін тигізеді деп ойлаймын. Бас бостандығынан айыру мекемесі мемлекеттік жабық мекеме болғандықтан оқу үдерісі барысында бару қиындау.

Орталық Азиядағы Penal Reform International өкілдігімен біздің университет арасында Capstone Project жобасын іске асыру бойынша меморандум бар. Аталған меморандумға қосымша тәжірибеден өту және жұмысқа қабылдау туралы келісім шарт жасалатын болса университет басшылығы Орталық Азиядағы Penal Reform International өкілдігінен тәжірибеден өтем деген студенттерге жан жақты қолдау көрсетуге дайын.

Жұмыстарыңызға табыс тілеймін!

**Құрметпен,
оқу ісі жөніндегі проректор
Джарасова Гүлжан Сағидуллақызы**

Темы, выбранные студентами проекта Capstone Project, весьма актуальны с точки зрения прав человека. Все участвующие команды обратили внимание и показали интерес и беспокойство по вопросам защиты прав человека не только в Казахстане, но и на международном уровне. В своих исследованиях студенты сравнивали различные правовые системы, что позволило им

взглянуть на казахстанскую систему под другим углом и проанализировать текущую ситуацию. Именно это, я считаю, самым важным достижением проекта Capstone Project, думаю, что участники проекта должны гордиться собой!

**Профессор Мария Федорова
Университет Радбуд,
Нидерланды**

CAPSTONE PROJECT СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА

Кәзіргі дамыған ХХІ ғасырда өскелең ұрпақтың құқықтық сауаттылығын арттыру маңызды істердің бірі болып табылады. Өйткені ғылымы мен білімі қарыштап дамып жатырған осы заманда жер бетіндегі әрбір адам өзінің құқығын бес саусағындай білуі тиіс. Сонда ғана еліміз қарыштап дамуына, әлемнің үздік елдерімен иық тіресіп тұра алуына өз үлестерін қоса алады.

Х.Досмұхамедов атындағы Аты-

рау мемлекеттік университетінің «Құқықтану» және «Журналистика» мамандықтарының студенттерінің теория жүзінде алған және іс-тәжірибе жүзінде игерген білімдерін қолдану аясында «Қазақстандағы түрме реформасы» ұйымымен бірлесіп өткізген «Capstone» жобасы-студенттер үшін таптырмас жоба. Бұл жоба аясында аталмыш университеттің 45 студенті өзара 15 топқа бөлініп, өздеріне ұнаған тақырып-

тарды таңдап алып, қоғамда зерттеу жұмыстарын жүргізді.

Зерттеу жұмысы барысында студенттер Атырау облысы аумағында орналасқан бас бостандығынан айыру мекемелерінде болып, сотталғандардың өмірін көріп, қоғамда түрлі сауалнамалар жүргізу арқылы, мәселелердің шешемін іздеді.

Осы жоба студенттердің ғана емес оқытушы- профессорлық құрамдарды, сонымен қатар қарапайым тұрғындардың қызығушылықтарын оятты. Бұған дәлел «Capstone» жобасының жартылай финалының отырысына қарапайым қала тұрғындарының қатысуы еді.

«Қазақстандағы түрме реформасы» ұйымының бастама-сымен өткізілген «Capstone» жобасы Х. Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінде жоғары бағаға ие болды.

САРSTONE PROJECT ЖОБАСЫНЫҢ БІЗДІҢ УНИВЕРСИТЕТІМІЗГЕ ТИГІЗЕР ПАЙДАСЫ ҚАНДАЙ

Орталық Азиядағы Penal Reform International (PRI) Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетімен жасалған меморандум аясында Қазақстандық университеттерде адам құқықтары туралы курстар енгізуге арналған Capstone Project жобасы жүзеге асырылуда.

Университет студенттері тарапынан адам құқықтарын зерттеу жүргізілуде. Бұл жобада ұлттық заң жобасын, азаматтық қоғам мен халықаралық құқықты реттейтін Қазақстанда адам құқықтарын қорғау және қылмыстық сот жүйесін жан-жақты зерттеудің қызықты және инновациялық мүмкіндігін айта кету керек.

Адам құқықтары жөніндегі халықаралық стандарттардың ұлттық құқықтық жүйеге әсерін жақсырақ түсініп, зерттеуге мүмкіндік беретін жоба. Әлі жас тәуелсіз мемлекет ретінде Қазақстан үшін халықаралық деңгейдегі адам құқықтары саласы біршама жаңа болып табылады.

Capstone Project жобасы Білім министрлігін жоба модельдерінің тәжірибесін зерттеуге, негізгі жобаны жасап шығаруға және студенттердің зерттеушілік дағдыларын дамыту мен оқытушыларға кәсіби тәжірибелерін арттыру мақсатында біздің студенттерге тәлімгерлік көрсетілуін

қамтамасыз етуді ынталандырады. Сонымен қатар, адам құқықтарын зерттеу барысында оқытушылардың студенттерге жетекшілік ету мен дәріс өткізуі дағдыларын жетілдіруге септігін тигізіп отыр. Халықаралық сарапшылармен дайындалған оқу бағдарламаларын қолдануға үйрете отырып, университетіміздің профессор – оқытушылар құрамымен бірге университеттің білім беру жүйесіне негізделіп, студенттерге арналған Capstone жобасының әдістемесі ретінде қолданылады.

Capstone зерттеу жобасына қатысатын университеттер арасында ынтымақтастық орнатуға зор мүмкіндік туып отыр. Жобаны жүзеге асыру мақсатында студенттер, оқытушылар мен ұлттық және халықаралық сарапшылар өткізген тренингтерге қатысып келді. Дәлірек айта кететін болсақ ай сайын халықаралық сарапшылар мен скайп-конференциялар өткізіліп, оқытушылар арасында дискуссия орын алды.

Білім беру үдерісінің тиімділігін арттыру үшін университетімізге шетелдік оқытушылар келіп мәселен осы жобаның былтырғы жеңімпазы Тастанова Маликаның түсіндіру жұмыстары, Нидерланд елінің Надмеген қаласындағы Радбуд университетінің «Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу құқығы» кафедрасының профессоры Мария Федорова «Адам құқықтары саласындағы және қылмыстық сот төрелігі саласындағы зерттеулерді жүргізу: кейбір әдістер» тақырыбында семинар-тренингі, Ұлыбритания Университетінің профессоры Дэвид Киннің «Адам құқықтарын қорғау жөніндегі мағлұматы халықаралық басылымдарда жариялау мен қарау» мәселесі бойынша тартым-

ды тренингі, профессор Антон Ван Калмтуттың «Адам құқығы және азаптау мен адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлау мен жазаға қарсы түрлерінің еуропалық тәсілі» тақырыбындағы өткізілген ашық дәрістері оқылып, өз тәжірибелерімен бөлісіп отырды.

Өз кезегінде оқытушылар студенттердің ауызша тілдесу, көпшілік алдында сөз сөйлеу, зерттеушілік, медиясауаттылық, ұжымда жұмыс жасау, жоспарлау, мақсат қою мен уақытты тиімді пайдалану дағдыларын қалыптастырды.

**Заң ғылымдарының магистрі,
Capstone Project жоба жетекшісінің
ассистенті Тажгарина Бәла Қанатқалиқызы**

ПОЧЕМУ НАШЕМУ УНИВЕРСИТЕТУ ПОЛЕЗЕН «CAPSTONE PROJECT»?

«Capstone Project» - это проект, дающий возможность студентам реализовать знания и способности в сфере исследования проблем по защите прав человека на международном уровне.

В сентябре 2017 года руководство Атырауского государственного университета им. Х. Досмукхамедова утвердило участие в проекте посольства Нидерландов и PRI - Capstone Project - студентов специальности «Юриспруденция» и «Журналистика».

В Центрально-Азиатском регионе

данная организация работает с 2001 года, основной целью которого является защита от любых форм посягательств на права, свободу и интересы человека, а также реформа в сфере уголовного правосудия.

В АГУ им.Х.Досмухамедова приехала рабочая группа PRI для проведения тренинга по разъяснению содержания, целей, задач и процедуры предстоящей работы по данному проекту. В состав рабочей группы вошли национальные эксперты PRI Тастанова М., Ескалиев К., координатор проекта Исаева А., менеджеры Кокжалов Р. и Асыкпаева А., международные эксперты - профессора Федорова М., Кин Д., Ван Калмтут А.

В рамках данного проекта студенты проходили тренинги и собеседования с зарубежными экспертами, что способствовало более качественному выполнению условий проекта. Тренинги были посвящены методам написания научных работ в соответствии с международными стандартами. Кроме того, аналогичные встречи прошли для научных руководителей команд. Тренинги были посвящены методам написания научных работ, в соответствии международным стандартам, что несомненно, является фактором повышения публикации работ ППС АТГУ им. Х. Досмухамедова в международных научных журналах.

Работа над Capstone project стало новым направлением в сфере научно-исследовательской работы студентов и позволило по-новому взглянуть на решение актуальных проблем законодательства.

Ердешова Жангулим Идаятовна -
Құқықтану кафедрасының аға
оқытушысы

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЫҒАР- МАШЫЛЫҚ ШЫҢДАЛУЫНА СЕПТІГІ МОЛ ЖОБА

Қазақстандағы адам құқықтары мен қылмыстық сот өндірісі тақырыбындағы «Capstone project» жобасы – ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізу аясында студенттердің өз білімдері мен қабілеттерін шыңдайтын, дамытатын және жетілдіретін халықаралық деңгейдегі жоба болып табылады. Жоба шартына сай іріктеуден өткен студенттер командаларға бөлінді.

Аға оқытушы Ж.И. Ердешова екеуіміздің жетекшілігімізге әрқайсысы 3 студенттен құралған 5 команда бекітіліп берілді. Университетте өткен жобаның ресми ашылу салтанатына қатысып, менеджер А.Асыкпаева және ҚазҰЗУ Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы М.Тастановамен кездесу өткіздік. М.Тастанованың «Студенттердің командалық зерттеу жобасын жазу дағдыларын жетілдіру» тақырыбында өткізген тренингке команда студенттері қатысып, командамен жұмыс жасау дағдыларын үйренді.

Студенттердің қызығушылықтарына байланысты зерттеу тақырыптары: «Veritas!» командасы - А.Сулейменова, Т.Қанат, Ф.Карапиденов «Регулирование религиозной атрибутики в Казахстане», 2-ші команда Н.Колузанова, Э.Булекбаев, А.Тукпатова «Право осужденных на личную безопасности», «Сұңқар»

командасы Б.Абуева, С.Құбұғұл, Д.Бауыржанқызы «Сотталғандарды әлеуметтендіру», 3-ші команда Қ.Нұржан, А.Садуакасова, Б.Сатымов «Защита детей от негативной информации», «Бостандық» тобы А.Тұрғалиев, Д.Жәмшібай, М.Ахметова «Сотталғандардың осал топтары» болып бекітілді. Адам құқықтарын қорғау, діни сенім құқықтары, сотталғандарды әлеуметтендіру және пробация мәселесі бойынша әр топ студенттері әлеуметтік сауалнама құрып, әлеуметтік желі арқылы және университеттің оқытушылары мен студенттері арасында қоғамдық сауалнама жүргізді. Қазақстандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектерімен, сондай-ақ отандық, шетелдік және халықаралық нормативтік құжаттармен танысып, саралады. Облыстағы құқық қорғау органдарымен, адам құқықтарын қорғау саласындағы қоғамдық ұйымдармен, білім беру, денсаулық және т.б. әлеуметтік салалар мамандарымен бірлесе жұмыстар атқарды. Нидерланды университеттерінен келген профессорлар Мария Федорова, Дэвид Кин, Антон Ван Калмтуттың дәрістеріне қатынасты. Бұл жоба Құқықтану мамандығы студенттері үшін халықаралық деңгейдегі алғашқы ғылыми жоба болды. Осындай жобалардың мамандық үшін де, университет үшін де маңыздылығы зор. Білім беру ісін ғылыми-зерттеушілікпен ұштастыру заман талабы. Студенттердің тақырып аясында зерттеу, зерделеу, тұжырымды пікір айтып, прогрессивті ойлай алатын тұлға болып қалыптасуына және олардың танымдылық белсенділігі мен шығармашылық қабілеттерінің қалыптасуына, шыңдалуына міне

осындай жоғары деңгейдегі Ғылыми жобалар өз септігін тигізеді. Студенттердің топтаса бірігіп жұмыс атқаруы жауапкершілік, адамгершілік және мәдениеттілікті талап ететін жұмыс. Біздің студенттеріміз осы қасиеттердің бәрін бойларына дарытқан дарынды студенттер екендігін дәлелдеді.

Нидерланды университеттері профессорлары мамандықтың профессор-оқытушыларына, студенттеріне адам құқықтарының халықаралық-құқықтық қорғалуы мәселелері, халықаралық басылымдарға ғылыми жұмыстарды жариялау жөнінде пікір алмасты. Шетелдік ғалымдар да қазақстандық құқық жүйесіндегі адам құқықтары және оны қорғау тетіктері мен деңгейі, қылмыстық сөт өндірісі, қылмыстық атқару мәселелері туралы қызығушылықтарын білдірді. Аталған жобаның университетке берері мол. Қазақстанда ЖОО-ның білім беру қызметтерін халықаралық стандарттарға сай ұйымдастыру үдерісінде оқытушылар мен студенттердің академиялық ұтқырлықты дамытуда Нидерланд университеттерімен халықаралық байланысты нығайтып, Құқықтану мамандығына арналған білім бағдарламаларын шетелдік білікті оқытушылармен бірігіп дайындауға мүмкіндік берері сөзсіз.

Әрине, құқықтық пәндерді оқыту әдістемелерін жетілдіріп, студенттерге білім берудің шетелдік тәжірибелерін де оқу процесінде қолдану ісі де одан әрі дами түседі.

т.ғ.к. Идресова Уздук Хамиевна
– Құқықтану кафедрасының аға оқытушысы

«CAPSTONE PROJECT» ЖОБАСЫНЫҢ КЕРЕКТІГІ!

2017 жылы қыркүйек айында «CAPSTONE project» жобасы туралы Атырау мемлекеттік университетіне ұсынылғаннан бастап, менің өзіндік құлшынысым жоғары деңгейде болды. Себебі азаматтардың құқығы, соның ішінде «Түрме реформасына» байланысты сотталғандарға байланысты сұрақтар мен үшін қызығушылық туғызды.

Себебі, жасырмай айтатын болсам, мен сол саланың бұрынғы

қызметкерімін, жиырма жеті жыл сол салады еңбек жасаған қызметкермін. Сол саладан зейнеткерлікке шыққаннан кейін жоғары оқу орынында Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінде қызмет жасап келемін. Бұл мақалада жазып отырғаным таза өз ойым, біздің мемлекетте қылмыс жасалғаннан кейін, әсіресе тергеу сот процесінде, қылмыстық істерге, сотталып жатырған жеке тұлғаларға ерекше назар аударылады. Кейіннен азаматтар сотталып кеткеннен кейін, әсіресе бас бостандығынан айыру жазасынан бір екі жыл өткен уақыттарда, бұндай адамдардың тағдырынан назар мейілінше азғантай аударылып жататыны ешкімге жасырын емес. Әрине, жасаған қылмыстар ауыр немесе өте ауыр болып жатады. Сондықтан, оларды қатаң жазалауда керек екені сөзсіз ғой. Бірақ та уақыт өте келе бәріде кешіріледі ғой, қазақ атамыз «уақыт емші деп», бекер айтпаған болса керек. Мыңдаған адамдарды темір тордың ар жағына қамап қойып, олардың тағдырына назар аудармау өте қате пікір деп ойлаймын. Сондықтан, «Түрме реформасына» қатысты тақырыптар өте өзекті болып келеді. Мен өзім бес топқа, он бес студентке жетекшілік жасап отырмын. Олардың тақырыптарын таңдауда өзімде пікірімді ортаға салдым. Студент жастар мені кәдімгідей қолдап, менің пікірді қолдағандарына шынайы алғысымды білдіремін!

Көптеген студенттер жоба жұмысына құлшына кірісті, тіптен түнгі уақыттада жоба бойынша сұраулар түсіп жатады. Әсіресе Кусаинов Ернарз, Шадиярова Әйгерім, Тұрсынғалиева Таңшолпан, Сатпанова Ляззат, Жумалиева Назерке, Наби Ұлжан, Жолдаева Эльнара, Оракбаева Айгерім сияқты студенттерді айтуға болады.

Қылмысты атқару заңнамасына сәйкес жаза атқарылатын болғандықтан студенттерді, осы заңдағы олқылықтарды тауып, заң бойынша жаңадан ұсыныстар жасауды жобаның басты міндеттерінің біріне қойдым. Себебі отыз алдыңғы қатарлы мемлекеттердің қатарында болу талабы Қазақстанға қойылған кейін, еліміз демократиялық, гуманизм, тұрғыдан жаңадан заңдар қалыптастыру керек деп ойлады.

«Түрме реформасы» тақырыбы өте өзекті және қызықты, себебі

түрмедегі азаматтар тағдыры елге елеусіз қалмай, олардың тағдырына немқұрайлы қарамауымыз қажет, қазақ халқы бар болғаны он сегіз миллион бола тұрып, оның белгілі мөлшерін түрмеде ұстау, көптеген сұрақтар тудырады. Әсіресе, олардың құқықтары, бостандыққа шығуға заңды мүмкіндіктерін қарастыру өте маңызды. Ол үшін Қазақстан заңдарын жан-жақты зерттеу қажет. Түрме саласындағы біздің заңдарымыздағы кейбір элементтер, бұрынғы Кеңес заңдарындағы фундаменттерімен қалып отырғаны жасырын емес. Сондықтан оларды зерттеп отыра, жаңадан жасақтау заң талабы деп ойлаймын.

Мен өз тәжірибемде, студенттерге айтатыным нағыз заңгер болу үшін кез келген заңдарды талдай білуді үйренуге, оларға сараптама жүргізе отырып, жаңадан ұсыныстар жасауға мүмкін болатын жағдайларға жету керектігіне оқыту болып келеді. Бір сөзбен айтқанда, заң саласындағы сарапшы болуға шақырып отырамын.

«CAPSTONE project» жобасына қатысып отырған студенттер бір команда болып жұмыс жасауға үйрене отырып, бір-біріне деген сенімділік ойынды. Әрине барлық студенттердің ойлау деңгейі, қабілеттігі бірдей емес, бірақ та жұмыс жасау барысында бірінің кемшіліктерін бірі тауып, қосымша мәліметтер тауып отырады. Бұның өзі қуантарлық мән-жай деп есептеймін.

Болашақта осы жобаға ұқсас жобалар университет деңгейінде көп болса деген тілегім бар. Осындай керемет жобаны қолдаған Университет басшылығына алғысым шексіз!

Турдалиев Қадылбек Улжабаевич
Құқықтану кафедрасының аға оқытушысы

ТРИ РАЗНЫХ ЧЕЛОВЕКА – НО ЦЕЛЬ ОДНА!

- Как называется ваша команда? Опишите участников вашей команды, расскажите о себе, об интересах.

- Наша команда называется «Veritas!» что с латинского переводится как «истина». В нашей команде трое участников Айшат, Фархат и Тогжан. Айшат играет на домбре, танцует Зумбу, Фархат любит читать блогеров и журналистов, а Тогжан очень хорошо рисует.

- Почему вы решили участвовать в проекте Capstone?

- Изначально этот проект вызвал у нас огромный интерес, потому что основной упор был сделан на защиту прав человека. Понравилась и перспектива данного проекта.

- Как в Казахстане, на ваш взгляд, обстоит ситуация с соблюдением прав человека?

- Права человека-это неотъемлемые - Права человека -это неотъемлемые права, которые не зависят от пола, расы, национальности и религии. Данные права зафиксированы в ряде международных и национальных законов. Республика Казахстан уважает принципы международного права и с каждым годом наши законы приближаются к международным стандартам. В Казахстане в целом соблюдаются права человека, однако имеют место ограничения и нарушения прав.

- Какую тему вы выбрали? Почему?

- Мы выбрали тему «Регулирование религиозной атрибутики в Казахстане». Данная тема в настоящее время актуальна во всем мире и на территории Казахстана. Вопрос затрагивает не только сферу религии, но и сферы образования и труда. Основной акцент в нашей работе мы сделали на образовании. Некоторые ученики, носящие религиозную одежду, в частности платок, не могут получить гарантированное государством обязательное среднее образование, что, на наш взгляд, является ущемлением прав детей на образование.

- Как оцениваете результаты работы команды?

- Достаточно успешно. За весь период проекта чувствовался дух командной работы. Хотя работать в коллективе оказалось нелегко, потому что каждый имеет свое субъективное мнение. Было сложно учитывать мнение каждого, и, исходя из этого, находить общие цели и достигать их.

Мы стремились использовать решительность и свежие идеи Айшат, творческое мышление Фархата, лидерские качества и аналитический ум Тогжан. В ходе проекта мы получили много полезных навыков и незабываемые эмоции, также значительно повысили уровень написания проектов.

Чем ваш проект полезен для общества?

- Наш проект важен для общества, так как в Казахстане преобладающее большинство населения формально является мусульманами. Мы решили всесторонне изучить существующие законы, регулирующие религиозную сферу.

Какие кейсы вы выбрали при подготовке проекта?

- В данной работе в качестве ключевых были использованы кейсы Лейла Шахин против Турции, Лаутси против Италии, Худайбергана против Узбекистана. Данные кейсы показывают, что граждане не хотят отступать от своих религиозных принципов, а государство - от принципов светскости.

- Ваше мнение о других участниках?

- Все команды, участвующие в этом проекте, за весь период показали достойное соперничество, целеустремленность и борьбу за права человека. Всем командам желаем успешного завершения начатого! - Что вам дала коллективная работа?

- Огромный опыт. Каждый из нас в дальнейшем будет работать в различных структурах, и мы сможем вести слаженную командную работу уже для достижения других целей. А в целом командная работа - это дисциплина, компромисс и сплоченность. Также умение решать возникающие проблемы таким образом, чтобы каждый был услышан. Так как участники команды имеют разное мнение, это помогает подойти к вопросу с разных ракурсов. Одним из ключевых моментов в командной работе это уважение и взаимные уступки.

- Почему именно ваша команда должна выиграть?

- Наша команда должна выиграть, потому что у нас есть хороший контент, дружная команда где каждый

выполняет свою роль и невероятная тяга к знаниям. Наша команда с самого начала и на протяжении всего проекта показывала заинтересованность. Мы работали над проектом усердно и очень хотим победить.

- Расскажите кратко что вы сделали в рамках проекта?

- При написании проекта мы провели анонимное анкетирование, которое помогло нам собрать достоверную и своевременную информацию. Познакомились со студентами нашего вуза, практикующими ислам, узнали их мнение относительно ситуации с соблюдением прав человека.

Также мы взяли интервью у представителя управления по делам религии Мейрама Кикимбаева. Читать в СМИ о позиции госорганов - одно, а встретиться лично с представителем власти и задать интересующие вопросы - совсем другое.

ТОПТЫҚ ЖҰМЫС АУЫЗБІР- ШІЛІККЕ ШАҚЫРАДЫ

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

-Топтың аты- Бостандық. Біздің топ белсенді,ұқыпты, ұйымшыл,тиянақты,жауапкершілігі мол,бірлігі жарасқан топ. Қазіргі таңда Жәмшебай Динара, Турғалиева Айгерім және Ахметова Марал бірлесіп жұмыс жасаудамыз.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы дегеніміз - адамның ешқандай шектеусіз өмір сүруі.Қазақстанда адам құқығы сақталған және соған орай әрекет етіледі. Бір елде адам құқығы сақталса,ал екінші бір мемлекеттерде адам құқығы мүлде қарастырылмаған.Ал халықаралық заңдарда өте жоғары деңгейде.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- «Сотталғандардың осал топтары». Қазақстан қылмыстық, қылмыстық атқару заңдарында «сотталғандардың осал топтары» ұғымы жоқ болғанымен, ғылыми

зерттеу жұмысымызда осал топтар санаттарына жататын тұлғаларды, қазақстандық, шетелдік осы саладағы мамандардың, ғалымдардың еңбектерін, халықаралық нормативтік құжаттарды оқып, зерделей отырып, анықтау, оларға қатысты қылмыстық атқару мәселелері мен олардың бас бостандығынан айыру орындарында және одан шыққаннан кейінгі құқықтарының қорғалуы және мемлекет тарапынан көрсетілетін қамқорлық туралы кешенді зерттеу, тұжырымды ұсыныстар айту басты мақсатымыз болды.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Біз тобымыздың жұмысын өте жақсы деп бағалаймыз. Динара 2-курста оқиды. Әлі де болса бұл тақырып мазмұнына сай келетін пәндерді оқыған жоқ. Бірақ, іздену, оқып-үйрену, алған білімдерін, ақпараттарын саралай білу қабілеті өте жақсы. Соның арқасында арамызда көп мәліметтер жинақтап, озық пікір білдірген Динара болғандығын мойындау керек. Лидеріміз Айгерім өте тиянақты, жауапкершілігі мол. Ал Марал болса үнемі бізді қолдап, жеңіске жетуімізге ынталандырды. Әрқайсымыз осы жобада білімімізді шыңдап, командамен жұмыс жасаудың қыр сырымен танысып, бойымызға дарыттық.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Біздің ойымызша әрбір жасалынған жұмыс, зерттелген тақырып қашанда қоғам үшін пайдалы. Әрине біз өз зерттеген тақырыбымыздың қоғам үшін де, мемлекет үшін де пайдасы зор деп есептейміз. Егерде біздің берген ұсынысымыз мемлекет тарапынан қолдау тапса біз үшін зор қуаныш болар еді.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Өмірдегі белгілі бір мәселені анықтап, оны шешу үшін жасалған іс-әрекет жоспарлы болуы тиіс.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Біздің ойымызша басқа топтар да белсенді, әрі бірлігі жарасқан топтар болды.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Біз топпен жұмыс жасау арқылы достықты, бір ауыздан шешім қабылдап, қолдауды, тыңдауды үйрендік.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Біздің топ жеңіске жетуге лайықты. Өйткені біз жеңіске жетуге көп еңбектендік және жеңіске деген құштарлығымызбен сенімділігіміз жоғары.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Біз өзіміздің жобамызда тақырыбымызға байланысты бірнеше ақпараттармен танысып, қоғамдағы проблемаларды көтеріп, өз тарапымыздан ұсыныстар бере білдік. Әрине оларды білу үшін мемлекеттік органдармен әр түрлі кездесулер өткіздік.

ЕҢБЕК МИГРАНТТАРЫНЫҢ ДА ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ ҚАЖЕТ

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Біздің топтың аты- Әділет. Біздің топтың ауыз біршілігі мол, ұйымшыл және әрбір іске жауапты қарайды.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы дегеніміз жеке тұлғаның әлем қауымдастығы мойындап, халықаралық-құқықтық құжаттарда бекітілген, әлеуметтік және құқықтық тұрғыдан қамтамасыз етілген, ешкім шек қоймайтын немесе тыйым сала алмайтын құқықтары мен бостандықтары. Қазақстан Республикасының Конституциясында көзделгендей әркімнің құқық субъектісі ретінде танылуына құқығы бар және өзінің құқықтары мен бостандықтарын қажетті қорғанысты қоса алғанда, заңға қайшы келмейтін барлық тәсілдермен қорғалуға құқылы. Қазақстанда адам құқықтары сақталған және бұл Конституциямен және өзге де нормативтік құқықтық актілермен реттеледі. Барлық әлемде әр мемлекеттің өз заңдары бойынша адам құқықтары жақсы қорғалған.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Біздің алған тақырыбымыз - еңбек мигранттары, себебі қазіргі таңда көп қозғалатын мәселелердің бірі. Сондықтан сол мәселелерді шешу үшін өз үлесімізді қосамыз деген оймен алдық.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Осы күнгі уақытқа дейін біз топ болып жұмыс жасадық, осы тақырып бойынша көп мағлұматтар таптық, соларды қортындылай келе ортақ шешімге келдік. Өзіміздің жазған жұмысымызды жоғары деңгейде бағалаймыз.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Біздің жұмысымыз қоғамға көп пайдасын тигізеді деп сенеміз. Себебі еңбек мигранттарының әлеуметтік және экономикалық жағдайларын түгел қамтыдық және осы жазғанымыз қоғамымызға кері әсерін тигізбейді. Болашақта осы жобамыз алдағы уақытта қоғамға көп пайдасын тигізеді деп сенеміз.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Біз жұмысты жазған уақытта Қазақстан Республикасының заңдарына сүйеніп және де Халықаралық шарттарға сүйеніп жаздық. Басқа да заң ғалымдарының еңбектеріне сүйеніп сілтеме жасадық.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Басқа топтар да өз тақырыптары бойынша көп мағлұматтар жинады. Олар өз тақырыптары бойынша көп еңбектенді деп сенеміз. Өйткені өзге топтардың да алған тақырыптары мәселелері шешілмей жүрген сұрақтар десе де болады. Басқа топтарда да біз секілді ынталы жастар көп.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Топпен жұмыс жасау бізге өте көп пайдасын тигізді және ізденіске деген құлшылығымызды арттырды. Себебі бірге топ болып жақсы жұмыс жасадық. Алдағы уақытта топ болып жұмыс жасаған көп үлесін тигізеді деп ойлаймыз.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Біздің топтың ұтуына себеп, біз осы тақырыпты толықтай аштық және көп мәселелерді шештік. Осы қоғамға көп пайдасы тиетіні анық. Біздің жазған жұмысымыз басқа да мемлекеттерге ой салары анық.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Осы тақырып бойынша көп мәселелерді талқыладық. Нормативтік құқықтық актілерден және халықаралық шарттардан көп мағлұматтар жинадық және ғалымдардың еңбектерін үлгі ретінде алдық. Осы қаламыздағы еңбек мигранттарымен жеке сөйлесіп олардың ойларын және мәселелерін талқыладық.

БІЗДІ БАЛА ҚҰҚЫҚТАРЫНЫҢ ЖИІ БҰЗУЫЛУЫ АЛАНДАТАДЫ

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Біз, Бактыгүл, Сауле және Диана – құқықтану және журналистика мамандықтары студенттеріміз. Ғылыми жобадағы тобымыздың атауы – еркіндік, бостандық және биіктіктің символы саналатын киелі құс – «Сұңқар» атауымен атауды жөн көрдік

Біз артқа шегінбейміз,

Бір орында да тұрмаймыз.

Тек қана алға!

Тек қана бірге!

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Біз үшін адам құқығы дегеніміз – заңмен қамтамасыз етілген құқықтарға ешқандай да кедергісіз ие болу, жүзеге асыруы. Адамның құқығы – баға жетпес құндылық, ал адам құқығын мемлекеттің қорғауы - баянды өмір сүру кепілі. Қазақстан адам құқығы сақталады. Өзіміздің Атазаңымыздың 1-бөлімінің 1-бабында да айтылғандай: «Қазақстан Республикасында адам, адам өмірі, оның құқықтары мен бостандықтары ең қымбат қазына делінген», бірақ «адам құқығының» шеңбері кең болғанымен, заңмен тыйым салынған немесе орындалуы міндетті нормалар бар екенін де адамдар ұғынуы керек. Сондай-ақ, әр халықтың, соның ішінде қазақ халқына ғана тән «жазылмаған» әдет нормалары да бар. Кейде бұл әдет нормалары адам құқығына қайшы келеді, бірақ бұны адамдар оңды қабылдап орындайды. Айталық, «жеті атадан қыз алмайтын» норманы жатқызуға болады. Ал әлемнің кейбір мемлекеттерінде өкінішке орай адам құқықтары, өмірі, бостандықтары аяққа тапталып жататындығын БАҚ, әлеуметтік желілерден оқып, көріп жүрміз. Біздерді, әсіресе бала құқықтарының бұзылуы алаңдатады. Әлемде бейбітшілік

орнап, халықтар достығы нығайса, барлық елдің балалары бейбіт елде өмір сүрсін деген тілегіміз бар

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- «Сотталғандарды әлеуметтендіру» деген тақырыпты алдық. Жалпы біз көпке дейін қай тақырыпты аламыз деп көп ойландық, себебі әр тақырып қызық және өзекті тақырыптар болатын. Бірақ жетекшіміз Үздік Хамиқызымен ақылдасып осы тақырыпқа тоқталғанбыз. Бұл тақырыпты алған себебіміз сотталғандардың, оның ішінде ерлер, әйелдер, зейнеткерлер, жасөспірімдер, мүгедектер, қарттар, жұқпалы ауруға шалдыққандар және т.б. санаттағы адамдар түрмеден шыққаннан кейінгі өмірі, оның қоғамға бейімделіп, қалыпты өмір сүріп кетуі өзекті мәселе. Қоғам да «түрмеден шыққандарды» қабылдауы қиындау. Соңғы уақытта, мемлекет осы мәселе төңірегінде бірталай заңдар қабылдап, қолға алып жатыр. Пробация институты соның бір көрінісі. Ғылыми жобамызда шетелдің тәжірибелерге тоқталып, біздің елдің қылмыстық-атқару жүйесіне енгізу мүмкін болатын ұсыныстарымызды жұмысымызда атап көрсеттік. Әрине, бұны ғылыми жобамызда қайта-қайта айтқанымызбен түзеле қоймас, бірақ та азғана болса да қоғамда өз пайдамызды тигенін қаладық.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Осы жұмысты жазу барысында көптеген қазақстандық және шетелдік ғалымдармен, заңгер мамандардың еңбектерімен, шет елдердің қылмыстық – атқару заңдарымен таныстық. Атырау облысындағы құқық қорғау органдарымен, соның ішінде Қылмыстық – атқару Департаментімен, Пробация қызметі мамандарымен жұмыс жасадық. Әрине, тобымыздағы қатысушылардың әрқайсысының пікірі мен ойы бар. Бірақ біз көбінесе ортақ шешімді тез қабылдап отырдық, яғни ойларымыз бір арнада тоғысып жатты. Тобымыздың жұмысы өте жақсы деп бағалаймын.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Алдымен, өзіміз сияқты студенттерге пайдасы зор. Құқықтану мамандығы студенттері қылмыстық – атқару саласындағы пәнді оқығанда біздің жұмысымыз көп пайдасын тигізеді. Себебі, қазақстандық және бірнеше шет елдердің қылмыстық атқару заңдарын сабақтастыра, кешенді зерттелген еңбек. Көп мәліметтер алып, танысатын оқу-әдістемелік құрал десе де болады.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Жобадағы барлық топтар ұйымшыл болды. Ғылыми жоба жазудан басқа дебат ұйымдастыру, оқу-сот отырысын өткізу жұмыстарын жүргіздік. Сол кезде жетекшілерміздің нұсқауын орындап, осы шараларға қатысушылар бірге дайындалып, командамен жұмыс жасадық. Арамызда бір бәсекелестік білінбеді. Әр топтың өз ерекшеліктері бар деп ойлаймыз.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Біздің топта Сәуле 2-курста оқыса, Диана журналистика мамандығында оқиды. Екеуі де қылмыстық-атқару пәндерін оқымаған, заңдарымен таныспаған болды. Басында осы жағдай қиындық туғызды. Бірақ, жетекшілеріміздің ғылыми жұмысты орындау жоспарын құрып, сол жоспарға сай жұмысты талап етіп, қадағалап, кеңес беріп, жетекшілік етуі арқасында топ болып қалыптасып, бірлесе жұмыс жасадық. Қыздар қылмыстық атқару мәселелерін тез игеріп алды. Топпен жұмыс жасау бізге командамен жұмыс жасау ережелерінің көбін үйрендік. Бір-біріміздің ой – пікірімізді құрметтеп, тыңдай білу, ортақ шешім қабылдау және ұйымшылдығымызды шыңдады.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Бәрінің жеңістен үміті бар. Жасалуы мүмкін ұсыныстарды білдірдік және ұсыныстарымыз болашақта іске асырылатынына сеніміміз мол.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Кафедра оқытушыларының және шет елден келген профессорлардың лекциясын тыңдадық, университет және қалалық кітапханалардың кітап қорларымен жұмыс жасадық, әлеуметтік желілер арқылы отандық және шет елдің заңдармен танысып, сараладық. Атырау облысы Қылмыстық – атқару Департаменті, Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті, Кәсіпкерлер палатасы мамандарымен жұмыс жасадық.

У ВСЕХ ЕСТЬ ПРАВО НА СВЕТЛОЕ БУДУЩЕЕ

- Расскажите о вашей команде.

- Команда «Триумф» состоит из трех студентов четвертого курса: Эрик, Ай-

нагуль и Нургуль. Название команды отражает наш настрой в проекте. Эрик Булекбаев – единственный представитель сильного пола. Очень целеустремленный и позитивный человек. Его фантазия направлена на практическое воплощение идей. Интересуется автомобилями японского и европейского производства. Айнагуль Тукпатовна - единственный участник команды, владеющий иностранным языком, благодаря практике за рубежом (США). Очень усидчивая, трудоспособная девушка. Интересуется историей разных стран, путешествиями. Нургуль Колузанова при работе основывается на законодательной базе и статистических данных. Координирует работу команды. Увлекается любительским фотографированием, кулинарией, хэндмейдом.

- Как думаете, что такое права человека? Как в Казахстане соблюдаются права человека? А в мире?

- Права человека, с нашей точки зрения, это естественные права человека, данные ему от рождения. К ним относятся: право на жизнь, здоровье и свободу мыслей, вероисповедания, выбора труда, перемещения и т.д.

По поводу соблюдения прав человека в Казахстане, наш ответ субъективный. Не сталкивались с ущемлением или нарушением наших прав на территории Казахстана.

По итогам исследования нашей темы «Личная безопасность осужденных» можно сказать лишь, что имеют место несоблюдение права осужденных на личную безопасность в некоторых исправительных учреждениях страны.

- Какую тему вы выбрали для Capstone project?

- Личная безопасность осужденных. Мы считаем, что осужденные должны отбывать наказание в состоянии полной безопасности, так как они и так находятся в изоляции от общества по приговору суда. По итогам исследования можно сказать, что несоблюдение права осужденных в этой части имеет место в некоторых исправительных учреждениях страны.

- Какую работу провели в рамках проекта?

- Мы провели исследование всего национального законодательства по теме работы, изучили международные договоры, затрагивающие тему личной безопасности осужденных, правоприменительную практику в сфере личной безопасности осужденных, рассмотрели все кейсы, имевшие место на территории РК. Сделали для себя соответствующие

выводы, и предложили собственные идеи по решению данной проблемы.

- Как вы оцениваете результаты своей работы?

- Нам не хватило достаточных статистических данных и иных сведений по теме. Но, в целом, наш проект отражает темы гуманизации законодательства, повышения квалификации сотрудников учреждений уголовно-исполнительной системы и улучшение условий содержания осужденных в местах лишения свободы. Вышеперечисленные факторы имеют важное значение как для самого осужденного, так и для развития нашего государства и правовой системы.

- Чем полезен ваш проект для общества? Какой вклад вы вносите своим проектом?

- Как указывалось выше, тема нашего проекта имеет очень важное значение как для обычного гражданского общества, так и для тюремного населения, для лиц, привлекающихся к уголовной ответственности. Своим проектом мы вносим большой вклад в развитие общества, т.к. в нашей работе затрагиваются темы гуманизации законодательства, повышение квалификации сотрудников учреждений уголовно-исполнительной системы в сфере обращения с осужденными, и в целом улучшение условий содержания осужденных в местах лишения свободы. Вышеперечисленные факторы имеют важное значение как для самого осужденного, так и для развития нашего государства и правовой системы.

- Какие кейсы вы выбрали?

- Известное не только Казахстану, но и всему миру дело о пытках Александра Герасимова, который оказался невиновным. Про дело Герасимова писали многие СМИ, а сам он выступил в Комитете ООН против пыток. Также это первое казахстанское дело, рассмотренное в Комитете ООН против пыток.

- Что скажете о соперниках?

- Все команды очень креативные, ответственные и трудоспособные. Мы нередко сталкивались с ребятами на начальных этапах проекта, и удивлялись сплоченности каждой из команд.

- Что вам дала командная работа?

- Как гласит поговорка, одна голова – хорошо, а две – лучше, поэтому метод мозгового штурма, часто использующийся в командной работе, позволяет развивать креативное мышление и выдавать гораздо больше удачных идей, нежели каждый из членов команды мог бы

придумать по отдельности. Мы считаем, что это отличная возможность проявить свои навыки и мнение, и в то же время уметь согласовывать их со своей командой.

- Как оцениваете шансы на победу?

- Можем ответить чисто гипотетически, не претендуя на лидерство. Наша тема напрямую касается работы Penal Reform International, и как неоднократно указывалось, тема работы на наш взгляд очень актуальна, проблематична и требует большего внимания к ней.

КОМАНДА- ЭТО СИЛА!

- Представьте вашу команду, пожалуйста.

- Наша команда называется «Юристы». Просто и ясно. Состоит из трех лучших студентов АГУ, это Асель Беркалиева, Ак-Бобек Мустажапова и Жанболат Ахметжанов. У нас разные интересы, но нас объединяет одно - мы любим свое дело. Мы получаем удовольствие, защищая права людей. Мы за справедливость. Мы не можем стоять в стороне, когда нарушаются права человека.

В Казахстане в целом права человека соблюдаются. Меняется законодательство.

- Как думаете, что такое права человека? Как в Казахстане соблюдаются права человека? А в мире?

- Права человека по нашему, это естественные, данные от рождения права. Например человеку нельзя запретить дышать, эти права не отнять. В Казахстане конечно соблюдаются права человека. Много меняют кодексы, чтобы улучшить, усовершенствовать. Конечно, что касательно мира, читая новости мы видим нарушение прав, много несправедливости. Но с этим можно бороться.

- Какую тему вы выбрали для Capstone project?

- Защита прав женщин в местах лишения свободы. Чьи-то мамы, сестры, нарушившие закон, - зачастую их права нарушаются в следственных изоляторах. На это нельзя не обращать внимания. Поэтому мы остановились на данной теме.

В рамках этого проекта мы провели исследование: сравнили исправительные колонии для женщин, изучили психологию заключенных.

По итогам работы предложили внести некоторые изменения в части условий отбывания наказания для женщин, а также в части охраны их здоровья и права на образование. Также посвятили проект ресоциализации осужденных женщин. Поэтому мы должны подготовить их к пребыванию в обществе. - Какие кейсы (дела) вы выбрали? Почему именно эти кейсы? - Мы выбрали значимые кейсы. Данные кейсы можете прочитать в нашей работе. - Дайте характеристику др.

- Как вы оцениваете результаты работы вашей команды за этот период?

- Мы очень старались. Для нас и для каждого своя работа всегда кажется идеально доработанной. И конечно оцениваем высоко. Но справедливо оценить мы сами тоже не можем. Доверяем оценивание профессорам, знатокам своего дела.

- Чем полезен ваш проект для общества? Какой вклад вы вносите своим проектом?

- Данный наш проект является полезным для общества. Мы защищаем права слабого пола, боремся с несправедливостью, улучшаем условия их прибытия, для нормального дальнейшего существования в обществе. Мы вносим некоторые изменения касательно условий отбывания, касательно их здоровья и образования. Общество должно состоять из морально состоявшихся людей. Отсидевшие женщины не должны отличаться от общества. Поэтому мы должны подготовить их к пребыванию в обществе.

- Какие кейсы (дела) вы выбрали? Почему именно эти кейсы?

- Мы выбрали значимые кейсы. Данные кейсы можете прочитать в нашей работе.

- Дайте характеристику другим командам.

- Все команды очень стараются. Наши друзья и сокурсники очень креативные ребята. И мы желаем всем удачи.

- Что вам дала командная работа?

- Команда – это сила. Для нас Capstone project является огромным опытом и первым начинанием, и мы надеемся на победу!

- Почему именно ваша команда должна выиграть?

- Почему наша команда должна выиграть? Потому, что наша команда состоит из лучших ребят, старательных,

жизнерадостных, готовых к новым открытиям! Мы очень хотим победу. Для нас этот проект является огромным опытом, и первым начинанием!

- Расскажите кратко что вы сделали в рамках проекта?

- В рамках этого проекта мы провели исследование. Рассмотрели и сравнили исправительные колонии для женщин. Изучили психологию заключенных. Выявили недостатки и нашли им решение.

ЖАЛЫННЫҢ ЖАЛЫНДЫ СТУДЕНТЕРІ- ТЕК ҚАНА ЖЕҢІСТІ ҚАЛАЙДЫ!

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Топтың аты- Жалын. Ұраны: Көк бөрідей, жүректі қайраттымыз, Жігерлі де білімді айбаттымыз. Сарсенғалиев Абай мен Мирамбаев Алдияр - Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің құқықтану мамандығының 4 курс студенттері. Тек Сейітжанова Раухан ғана журналистика мамандығында білім алады.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адамның әрекет қабілеті заңдастыру бағытындағы норма.

Қазақстанда сақталған халықаралық құқық нормалары жүзеге асып отыр. Жер бетінде өз құқықтарын пайдалана алмай отырған жағдай кездеседі.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Жетімдер құқығын қорғау өзекті мәселелердің бірі. Себебі, қазіргі жалпы балалардың мәселелері барлық жағынан қарастырылған, ал жетімдердің мұң-мұқтажын құқықтарын қорғауда өз үлесімізді осы жоба арқылы кішкене болса да көрсеткіміз келеді.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Жоғары дәрежеде

- Сіздің жобаныңдан қоғамға қандай пайда?

- Қазіргі кезеңдегі жетім құқықтары қаншалық дәрежеде жүзеге асы-

рылып жатыр. Жетімдер өздерін қаншалықты қорғауы қажет. Біздің жобамыз осы сұрақтар төңірегінде болмақ.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Қазақстандағы жетімдер проблемасымен танысып сол жайында мәліметтер жинадық. Атырау қаласындағы «Шаңырақ» балалар ауылына барып, олармен сұхбаттасып қайттық. Олардың тұрмыс тіршілігімен танысып, түпкілікті мәселелерімен танысып қайттық.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Осы жобадағы барлық қатысушылар топтар біз секілді еңбектеніп өздерін көрсетуде деп ойлаймыз.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Біз үшін ұжымдастық негізде бірігіп ұйымшылдықпен алға қойған мақсатымызды ортақ шешіммен көрсете білу.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Қойылып отырған мәселе тек бір мемлекеттің мәселесі емес, бүкіл әлем мәселесі. Сондықтан бұған бәрі атсалысу қажет болғандықтан жеңіске жетеміз деп ойлаймын.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Талап қоя білу, жинақталу, мәліметтер жинау, мәселені анықтап көрсете білу.

БАРЛЫҚ АДАМ БАҚЫТТЫ ӨМІР СҮРУГЕ ҚҰҚЫЛЫ!

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Біздің тобымыздың аты - «Жас зерттеушілер». Тобымыз 3 қатысушыдан тұрады - Жумалиева Назерке, Нәби Ұлжан, Меңдіғалиева Құндыз. Біз барлық жұмысты тобымыздың жетекшісі Кадылбек Олжабайұлының жетекшілігімен атқардық. Біз барлығымыз да Х. Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің студенттеріміз. Болашақта өз саламыздың үздігі болуды мақсат етеміз. Бір қызығы, барлығымыз да кітап оқығанды ұнатамыз.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясымен басқаға жалпы мойындалған халықаралық актілерінің қағидаларын кеңінен қабылдап, қайталаған Қазақстан Республикасының 1993 жылғы тұңғыш Конституциясы. Ал 1995 жылғы қабылданған қолданыстағы Конституциясының адам құқықтарын қорғау аясында алдыңғы Конституциясымен сабақтастығын сақтап, оның негізгі қағидаларын, яғни адам құқықтары мен табиғи сипатын, халықаралық құқықтың жалпы жұрт мойындаған нормалары мен қағидаларының ішкі заңнамадан басымдылығын, мемлекеттің азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын қорғауға міндеттілігін және басқа да көптеген мәселелерді бекітіп, дамытты.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Ғылыми жұмыстың тақырыбы- «Сотталғандардың құқықтық жағдайы». Жобамыз не туралы екенін айтпасақ та түсінікті болар. Біздің ойымызша барлық адам бақытты өмір сүруге құқылы. Біздің топ осы жолда аянбай жұмыс істейтін болады.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Осы уақытқа дейін бірнеше жұмыстар атқарылды. Ғылыми жетекшіміз Кадылбек Олжабайұлының көмегімен ғылыми жұмысты жаздық.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Жалпы жобамызда көрсеткендей қазіргі уақытта сотталғандар арасында қылмыстар, түрлі құқық бұзушылықтар көбеюде. Осының алдын алу мақсатында және сотталғандардың құқықтарын қорғау мақсатында осы тақырыпты зерттеп, шетелдегі сотталғандардың жағдайымен салыстырдық. Сотталған азаматтарға медициналық көмек тұрақты көрсетіліп, олардың құқықтары қорғалса - түрлі құқық бұзушылықтардың алдын аламыз деп ойлаймын.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Барлық топ жеңімпаз болуға әбден лайықты. Оларға әрдайым қолдау көрсетуге дайынбыз.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Топтық жұмыс уақытты үнемдеуге көмектеседі.

- Жобада неге сіздің тобыңыз жеңіске жетуі тиіс?

- Біз жеңуге тырысамыз. Жоба тақырыбы бойынша бірнеше дайындық жұмыстары жүргізілді.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Жалпы біздің жобамыздың мақса-

ты - сотталғандардың құқықтарын қорғау, оны бұзуға жол бермеу. Қылмыстық атқару кодексі және басқа да жазаны өтеуді реттейтін нормативтік актілердің қаншалықты заман талаптарына сай екендігін анықтау. Бұл сұрақты зерттеу барысында жаза өтеуді оңтайландыратын, жеңілдететін жаңа заң нормалары бойынша ұсыныстар жасау.

ЗАҢ САЛАСЫНДА ҚЫЗМЕТ АТҚАРЫП- ЕЛ ҮШІН ҚЫЗМЕТ ЕТЕМІЗ!

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Тобымызды «Заң және Құқық» деп атадық. Біздің топ жетекшілеріміз- К.У. Турдалиев пен Э.И. Куккузова. Тобымызда Т.Тұрсынғалиева, Э.Жолдаева, А.Орақбаева бар. Біз қазіргі уақытта заң факультетінде білім алудамыз. Болашақта заң органдарына жұмысқа тұрамыз деген ойдамыз. Жалпы бұл мамандықты таңдаудағы мақсатымыз: еліміздегі тәртіптің сақталуын, оның басты қазынасы- адам және оның өмірі қорғалуын қамтамасыз ету. Қазақстан Республикасына адал қызмет ету- біздің борышымыз. Алға қойған мақсатымызға жетеміз деген үміттеміз.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы — адамның мүддесін қанағаттандыруға бағытталған, заңмен қорғалатын демократиялық құндылық. Адамға құқық дүниеге келген сәттен бастап беріледі. Жалпы біздің елде Ата заңымыз- Конституция бойынша адам және адам өмірі мен бостандықтарын - басты қазына болып табылғандықтан, олардың құқықтарын қорғау еліміздің міндеті болып табылады.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Жобаның тақырыбы: «Азаматтардың құқықтарын қорғаудағы ішкі істер органдарының қызметі» Жалпы бұл тақырыпты алудағы мақсатымыз, Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарының қылмыспен күрес мәселесін жан-жақты және толық түрде зерттеу болып табылады. Бұл мақсатқа жету үшін келесі міндеттерді

орындау қажет:

Біріншіден, Қазақстан Республикасының Ішкі Істер органдарының жүйесінің ұйымдастырылу қызметін анықтау.

Екіншіден, Қазақстан Республикасының Ішкі Істер органдарының оның қылмыспен күресу мәселелерін объективтік зерттеу.

Үшіншіден, жасқа толмағандардың қылмыстылығының себептерін анықтап және профилактикалық шаралардың өткізілуін баяндау.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Жоғары деңгейде бағалаймыз. Өйткені біз жетекшілерімізбен үздіксіз жұмыс жасап, әрдайым ізденісте болдық. Онда университетіміздің профессорлары, аға оқытушыларымыздың, сондай-ақ Capstone жобасының профессорларының кеңестері арқылы біраз мәліметтер жиналды.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Жалпы жобамызда көрсетілгендей қазіргі қоғамдағы азаматтардың құқықтарын қорғаудағы ішкі істер органдарының қызметкерлеріне деген көзқарасын өзгертіп, әр түрлі қарама-қайшылықтарды шешіп, олардың халық алдындағы беделін еселендіру

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Басқа топтарды айтатын болсақ, оларда үздіксіз дайындық үстінде. Әр топ жеңімпаз болуға лайықты. Оларды жоғары деңгейде бағалаймыз. Кім жеңімпаз болса, біздер оларға қолдау көрсетуге дайынбыз. Оларда сондай көзқараста деген ойдамыз.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Осы жоба арқылы біз жаңа көзқарасқа ие болдық. Соның ішінде өз тобымызды құра білдік. Топ болып жұмыс жасау оңай. Берілген уақытты тиімді пайдаланып, өз арамызда әрқайсымыз міндеттерді бөліп алып, ойымызды бір қағазға орналастырып, бір жобаны аяқтадық.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Біздің тобымыз жеңімпаз болуға лайықты деп ойлаймыз. Өйткені біз жоба тақырыбын алған кезден бастап, үлкен дайындық үстінде болдық. Бізді тек жеңіс ғана қызықтырмайды. Біз жалпы Қазақстан Республикасының болашақ ұрпағы ретінде өз үлесімізді қосуды- басты міндет ретінде алдық. Еліміз үздік елдердің алдыңғы қатарында болуы үшін, біз үлесімізді қосқымыз келеді.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Қазақстан Республикасының Ішкі

Істер органдарының қылмыспен күрес мәселесін жан-жақты және толық түрде зерттедік. Соның ішінде Қазақстан Республикасының Ішкі Істер органдарының қызметтерін шетел полиция қызметімен салыстырдық. Оған қоса Қазақстан Республикасының Ішкі Істер органдары қызметін негіздейтін нормативті актілердегі тиімсіз деген мән-жайларды анықтап, оларды алып тастау үшін ұсыныс жасау жолдарын қарастырдық. Жалпы халықтың пікірін тыңдап және өз пікірімізді осы жобаға қостық.

У НАС НЕТ НАЗВАНИЯ КОМАНДЫ, НО ЕСТЬ ЖЕЛАНИЕ ПОБЕДИТЬ!

-Как называется ваша команда? пишите участников вашей команды, расскажите о себе, об интересах.

- Да, мы еще не выбрали название команды. Команда состоит из трех участников: Кусаинов Ерназар, Саткаев Эльдар, Болекбаева Аяжан. Ерназар из Мангистауской области, а сейчас проживает в городе Атырау. Он обычный студент, который использует все возможности на территории университета и вне. Интересуется многими вещами, но самый большой интерес для него это его народ и его будущее. Эльдар из города Атырау, интерес проявляет к спорту, особенно любит футбол. Единственная думешка в команде учится в Атырауском государственном университете им Х.Досмухамедова на специальности журналистика. Интерес проявляет к своей специальности, любит читать книги.

- Как думаете, что такое права человека? Как в Казахстане соблюдаются права человека? А в мире?

- Права человека – свобода человека. Ответ на второй вопрос: «Смею заявить, что права человека в Казахстане шире обеспечиваются, чем в некоторых европейских странах, где начинают приниматься запретительные законы именно по этническим принципам. В Казахстане живут 100 наций и народов, и они имеют одинаковые права, защищены их языки, культуры, и школы работают на 18 языках... Сорок конфессий действуют совершенно свободно, строятся и мечети, и синагоги, и костелы, и так далее. То есть основательные, капитальные права человека — иметь работу, иметь свободу жить, иметь крышу над головой, иметь (возмож-

ность — ред.) хорошо жить — вот это мы все обеспечиваем», — заявил Назарбаев на пресс-конференции после переговоров с экс-президентом Франции Франсуа Олландом в Астане. Нам и добавить нечего после слов президента Казахстана.

- Какую тему вы выбрали? Почему?

-Тема научной работы «Виды наказания и поощрения осужденных в РК». Тему нам посоветовал руководитель команды Кадылбек Олжабаевич. Не будем подробно рассказывать, все увидите в финале!

- Как вы оцениваете результаты работы вашей команды за этот период?

-Мы разделили между собой обязанности, потому что так удобнее, каждый занимается своей задачей. Поэтому наша оценка – 4.

- Чем полезен ваш проект для общества? Какой вклад вы вносите своим проектом?

- Мы не можем сказать какую, именно пользу наш проект принесет, но хуже оно никак не сделает, ведь наш руководитель не один год проработал в этой сфере и он знает все тонкости этой работы. Мы считаем, наша работа поможет осужденным с психологической и с моральной точки зрения. Ведь и они наше общество и у них есть права человека. Наши законы не идеальны, так как мы молодое государство. Поэтому мы предлагаем улучшенную версию отдельных законов по нашей теме.

- Какие кейсы вы выбрали? Почему именно эти кейсы?

- Пусть это останется тайной, до выступления.

- Дайте характеристику другим командам?

- Мы не можем описывать другие команды, так как мы сосредоточены только на своей работе.

- Что вам дает командная работа?

- Командная работа экономит время, дает креативность, и вообще 3 и более головы лучше, чем 1.

- Почему именно ваша команда должна выиграть?

- Мы не стараемся победить, нам важно достойно выступить. Как говорится тем больше шкаф, тем громче падает.

- Расскажите кратко что вы сделали в рамках проекта?

-Мы предлагаем улучшенные версии некоторых законов по нашей теме. Мы думаем что вы, в скором времени увидите наше выступление и дадите оценку.

ЖЕҢІСКЕ ЖЕТУ ҮШІН ҚҰПИЯЛЫЛЫҚ ҚАЖЕТ

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Біз өз тобымыздың атауын «Құқықтанушылар» деп қойдық. Тобымыздың құрамында Шадиарова Әйгерім «Құқықтану» мамандығы 4 курс, Нигметова Аида «Құқықтану» мамандығы 3 курс, Жолдасова Назым «Журналистика» мамандығы 2 курс студенттер тобы құрайды. Топтың ғылыми жетекшісі: аға оқытушы Турдалиев К.О. және ассистенті аға оқытушы Э.И.Куккузова. Біздің топ жоба басталғаннан бері бірігіп жұмыс жасап келеміз. Әрине жұмыс болғасын бәрі күшті деп айту қиын, бірақ та өзіміздің алдымызға қойған белеске жетеміз деп ойлаймыз.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы дегеніміз не? Заңмен бекітілген бір тәртіп және ереже деп қарастыруға болады. Қазақстанда адам құқығы сақталады деп ойлаймыз, бірақ та кейбір келеңсіз оқиғалар болып отырады. Әлемдік деңгейде де сақталып отырғанмен, оған қол сұғушылар болып тұрады. Мысалы, Сирия мемлекетінде көптеген жай халық бостан бос жапа шегіп отырғаны баршаға жасырын емес. Бұндағы басты бұзылатын құқық: адамның өмір сүру, денсаулығын сақтау құқықтары.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Жобаға таңдаған тақырыбымыз «Бас бостандығынан айырылғандарды еңбекке тарту» Себебі сотталғандары тәрбиелеуге, олардың тез арада бостандыққа оралуына еңбек ету көмектеседі деп ойладық. Бұнымен қатар еңбек жасаса, еңбек ақы табыс табады. Ол өзіне және үй ішіне аса қажет деп ойладық.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Осыған дейін жасаған жұмысымыз жақсы жазылды деп ойлаймыз. Себебі осы тақырыптағы Қазақстан

заңдарымен қатар шетел мемлекеттерінің заңдарын зерттедік.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Біздің жобаңыздың қоғамға тигізер пайдасы зор болады. Себебі біздер сотталғандары еңбекке тартуда жаңа жұмыс орындарына орналастырумен қатар, қылмыстық атқару заңдарына қажетті деген ұсыныстар жасадық.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Біздер көптеген кейстерден үзінділер алдық. Соның ішінде, классификациялауға байланысты жаңалық ашу, мамандыққа байланысты, кішкене жазбалар қалдыру және шетелдік: Көпшілікке жариялау, тренингілік және инновациялық. Оларды таңдау себебіміз, қажет деп санағанымыз шығар.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Басқа топтарға мінездеме беру қиын. Жарыс болғасын барлығы белгілі бір құпия сақтап өз жұмыстарын атқаруда.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Топпен жұмыс жасау бізге ізденуге және жобаны жазудағы жұмыс көлемін азайтуға көмектесті деп ойлаймыз.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Біздің тобымыздың ұту себебіне тоқталатын болсақ, тақырыбымыз маңызды және керекті деп ойлаймыз.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Жобада атқарған жұмыстар өте көп, іздену, қорытынды жасау. Заңдардың тиімділігін қарау, заңдардағы келіспейтін тұстарына назар аудару, оларға ұсыныс жасау. Қысқаша айтып жеткізу қиын, бірақ та оны жалпы жұмыс ішіне қарастырдық деп ойлаймыз.

АТЫРАУДАҒЫ КІШКЕНТАЙ МЕМЛЕКЕТ

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Топтың атауы «Атыраудағы кішкентай мемлекет». Ал ұранымыз «Кішкентай – кішкентай адамдармен

үлкен-үлкен мақсаттарға!» Біздің тобымыз өте тату, ұйымшыл болып келеді. Менің ойымша қай жерде болмасын ең бағаланатын мінез – жауапкершілік. Біздің тобымыздағы

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Топтың атауы «Атыраудағы кішкентай мемлекет». Ал ұранымыз «Кішкентай – кішкентай адамдармен үлкен-үлкен мақсаттарға!» Біздің тобымыз өте тату, ұйымшыл болып келеді. Менің ойымша қай жерде болмасын ең бағаланатын мінез – жауапкершілік. Біздің тобымыздағы жігіттердің бәрі жауапкершілігі мол. Тапсырмаларды бөліп алып, уақытында бітіріп келеміз.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы дегеніміз ең алдымен оның өмір сүруге деген құқығы. Содан соң оның ар-ұятының, қадір-қасиетінің заңмен қорғалуы. Әрбір адам, нәсіліне, дініне, түр-түсіне, тұрмыс тіршілігіне, жынысына қарамастан бірдей құқықтарға ие болуы керек. Қандай да бір мемлекетте болмасын адам құқығы толыққанды қорғалуы тиіс. Қазақстанда да кез-келген мемлекеттегідей адам құқықтары жоғары деңгейде сақталады.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- Жобаға «Ерекше жағдайдағы балалардың құқықтық жағдайы» деген тақырыпты алдық, себебі бұл тақырыпта біздің мемлекетіміз дамыған мемлекеттерден алатын үлгісі көп деп ойлаймын.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Тобымыздың осыған дейін жасаған жұмысын жақсы бағалаймын, себебі топтың әрбір мүшесі, бұл жоба үшін қолынан келген бүкіл мүмкіншілікті жасады. Әрбір іске риясыз, үлкен ықыласпен кірісті.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Біздің жобамыздың қоғамға тигізер пайдасы: біздің елімізде мүгедек балаларға тек қана 18 жасқа дейін мемлекет тарапынан көмек көрсетіледі, ал біздің мақсатымыз, мүгедек балалар 18 жастан кейін де әркім өз қабілетіне қарай жұмыспен қамтамасыз етілуі, мемлекетімізге, отбасына қандай да бір көмек тигізуі.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Біздің топ «Кэмпхилл қозғалысы» мен «Атырау.Маленькая страна» ұй-

ымдарын кейс ретінде алдық. Оған себеп «Атырау.Маленькая страна» өңіріміздегі атқарылып жатырған бірегей жоба болса, «Кэмпхилл» ғаламдық деңгейдігі қозғалыс болып есептеледі. Осындай ұйымдардың ерекше балаларға арналып жасалып жатырған жұмыстарын өз жобамызда қолдану үшін алдық. Оған қоса мемлекет тарапынан қандай көмек көрсетілетінін көрдік.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Басқа топтарды білікті, бәсекелестікке қабілетті деп көреміз. Олардың тақырыптары да, атап айтсақ «Ата-аналар құқықтары», «Сотталған әйелдердің құқықтары» туралы тақырыптары өзімізге қатты ұнайды. Барлығы да жеңімпаз болуға тұрарлық топтар деп есептейміз.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Жобада ең маңыздысы бұл топ мүшелері, себебі осы адамдардың біліктілік деңгейі, ұйымдастырушылық қасиеттері, елгезектілігі белгілі бір нәтижеге жеткізу барысында маңызды фактор болып есептеледі. Топпен жұмыс жасау барысында жинақталуды, конфликттен қалай тез шығу керектігін үйрендік. Осы проект барысында бір-бірімізді мадақтап, ынталандырдық. Оған қоса бізге берілген міндеттерді барынша дұрыс үлестірдік деп ойлаймыз. Топпен жұмыс жасау болашақта жұмысқа тұрған уақытта оң нәтижелерін береді деп есептейміз.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Біздің топ нағыз атқарылып жатырған жұмыстарды кейс ретінде алды. Оған қоса атқарылып жатырған жұмыстарды өз көзімізбен көріп, жобамызға түсірдік. Жобамызға басқа елдерден, қалалардан бөлек Атыраудағы атқарылып жатырған істерді алдық. Негізінде барлық топтарды жеңіске тұрарлық деп есептейміз.

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Біз тобымызбен адам құқықтарын қорғау жөніндегі уәкілмен кездесуге қатысып, өз тақырыбымызға қатысты сұрақтарымызға жауаптар алдық. Университетімізде өткен адам құқықтарын қорғау туралы семинарда белсене қатыстық. Күмісқалиев Ернар мырзаның «Атырау. Маленькая страна» қоғамдық ұйымының ерекше балаларға арналып жасалып жатырылған жұмыстарын көріп, тәрбиелеуші-педагогтармен, тәрбиленушілермен, ұйым қызметкерлерімен тілдестік.

ИДЕИ МЕНЯЮТ МИР

- Расскажите о вашей команде.

- Наша команда называется «Один шаг». Нуржан – очень уравновешенный, интеллект, отличается критическим взглядом на мир. Бексултан – гений общения, добродушный и открытый. А Альфия свою миссию на правовом поприще видит в процессе создания «разумного» законодательства и в преодолении такого свойства закона, как абстракция. Все участники команды любят спорт, фотографию, математику, а более всего – досуг, посвященный семье.

- В чем актуальность Capstone project, на ваш взгляд?

- Оставив позади тысячелетия войн, раздоров, борьбы с природой и своим эго человечество осознало и законодательно закрепило базовые права отдельного человека. Это право на жизнь, личную свободу, неприкосновенность личной жизни, образование, право свободно выражать свое мнение, свобода получения и распространения информации, право на свободу вероисповедания, на труд, с гарантией его достойной оплаты, и другие права.

Права человека – это некий идеал, к которому стремятся прогрессивные силы планеты на государственном и межгосударственном уровнях. Законодательство отдельно взятого государства зеркально отражает, насколько оно признает эти права идеалом, высшей ценностью, а также уровень развития демократии в нем.

Конституция 1995 года утвердила Республику Казахстан как правовое государство, где высшей ценностью являются права и свободы человека и гражданина. В течение двух десятилетий страна поступательно и системно развивается в этом направлении. Считаем, что базовые права человека в стране полностью обеспечены. А в плане соблюдения этнических и религиозных прав мы опережаем некоторые европейские страны.

При этом существуют проблемы с правом свободно выражать свое мнение. Для стабильного и здорового развития государство должно быть заинтересовано в обратной связи с гражданами, конструктивно реагировать на критику.

- Какую тему проекта вы выбрали?

- Защита детей от негативной информации. Наш выбор определен острой тревогой за самую беззащитную часть общества – детей, в новом тысячелетии оказавшихся под невиданным прессом информационного монстра в лице СМИ и интернета. Нашей целью было исследование международного опыта и законодательства РК в области защиты детей от негативной информации, мы поделились своими предложениями по законопроекту «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию».

Вырастить детей здоровыми физически, психически и духовно – главная цель общества, претендующего на звание цивилизованного. Надеемся, что наши предложения будут интересными для законодателей. Наш проект – это еще один голос в защиту права детей на счастливое детство в добрых, надежных, заботливых руках взрослых.

Мы считаем заявленную тему очень актуальной и интересной для всех. Задачи, которые стоят перед обществом в этом плане, трудноразрешимы, поэтому здесь предоставляется широкое поле для дискуссии. Но именно в ней рождаются жизнеспособные идеи.

- Как вы оцениваете результаты работы вашей команды за этот период?

- Мы старались освоить непривычные для нас навыки командной работы и это есть главный результат.

- Чем полезен ваш проект для общества? Какой вклад вы вносите своим проектом?

- Априори, вырастить детей здоровыми физически, психически и духовно – главная цель общества, претендующего на звание цивилизованного. Надеемся, что наши предложения будут интересными для законодателей. Наш проект – это еще один голос в защиту права детей на счастливое детство в добрых, надежных, заботливых руках взрослых.

- Дайте характеристику другим командам?

- Мы можем судить о командах

«Триумф» и «Veritas». Считаем их сильными и достойными победы в данном конкурсе.

- Что вам дает командная работа?

- Чувство единения, надежного плеча, радости от коллективного творчества.

- Почему именно ваша команда должна выиграть?

- Считаю заявленную тему очень актуальной и интересной для всех. Задачи, которые стоят перед обществом в этом плане, трудноразрешимы, поэтому здесь предоставляется широкое поле для дискуссии

- Расскажите кратко что вы сделали в рамках проекта?

- Изучили большое количество международных документов по заявленной теме. Ознакомились с опытом некоторых стран в данном вопросе. Проанализировали законопроект РК «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию» и комментарии к нему. Составили свое мнение и предложения к законопроекту.

ЖАПА ШЕГУШІЛЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫ ҚОЛҒА АЛУ КЕРЕК

- Сіздің тобыңыз қалай аталады? Тобыңызға мінездеме беріңіз.

- Біз тобымызды Заңғар деп атадық. Заңғар қазақ тілінде биіктік деген мағынаны береді. Біздің ойымызша, әр адамның алдына қойған мақсаты биік болуы тиіс. Тобымыздағы студенттердің әрқайсысы ерекшеленеді. Мысалы Ләззаттың ұйымдастырушылық қасиеті жоғары болса, Алия топты алға жетелейді, ал Лаура тарихи фильмдерді қалт жібермей қарайды.

- Сіздің ойыңызша, адам құқығы дегеніміз не? Қазақстанда адам құқығы сақталады ма? Ал әлемде ше?

- Адам құқығы – адамның жынысына, тегіне, азаматтығына қарамастан, қорғалатын құқығы. Бұл құқық түрі адам мен мемлекет арасындағы қарым-қатынасты реттейді.

- Жобаға қандай тақырып алдыңыз? Неге?

- «Қылмыстық құқықтағы жіберленуші құқығы» Бұл қазіргі таңдағы өткір мәселе. Біздің ойымызша осы мәселені елімізде жетілдіру керек деп ойлаймыз.

- Тобыңыздың осыған дейін жасаған жұмысын қалай бағалайсыз?

- Топ болып жұмыс жасап тек қана алға ұмтылды. Топтық жұмысымызға ең жоғары баға береміз.

- Сіздің жобаңыздан қоғамға қандай пайда?

- Қазақстанда жәбірленушілердің құқығы толық сақталу керек деп ойлаймыз. Өйткені олар сотқа дейін белсенді болып, құқықтары жайлы ашық әрі толық айтылмайды. Біз осы олқылықтың орнын толтырғымыз келеді.

- Сіздер қандай кейстерді таңдадыңыздар? Неге таңдадыңыз?

- Біз тек қана халықаралық кейстарды алдық. Осы кейстарды талқылып,зімізше бағаладық. Алған кейстарымыз орынды деп ойлаймыз.

- Басқа топтарға мінездеме беріңізші

- Барлық топтар бәсекеге қабілетті, біздің әлсіз де, мықты да емес.

- Топпен жұмыс жасау сізге не береді?

- Топпен жұмыс жасау бір-біріміздің пікірімізді ескеруге, тыңдауға үйретті.

- Неге сіздің тобыңыз ұтуы тиіс?

- Өйткені біздің тақырыбымыз өткір әрі қызық

- Жобада қандай жұмыстар атқардыңыздар? Қысқаша айтып өтсеңіз.

- Әр жылдардағы статистикаларды зерттеп, жоспар құрып, осы мәселенің шешімін іздедік.

ЧАРЛИ ГОРДОН

- Представьте нам вашу команду.

- Наша команда называется «Чарли Гордон». Если рассказывать о каждом участнике по отдельности, понадобится много страниц. Поэтому постараемся сказать кратко: молодые, амбициозные ребята, стремящиеся к своим целям, старающиеся воплотить мечту в жизнь. Интересуемся всем, от малого до великого, от просмотра фильмов и чтения книг по выходным, до съемки интересных видео, рыбалки, занятий спортом, путешествиями.

- Ваше мнение относительно ситуации с соблюдением прав человека в нашей стране?

- Права человека – это в первую очередь право на жизнь, образование, медицину и жилье. Абсолютная свобода – свобода слова, действий, выбора и мыслей, но только в рамках закона и конституции. Так уж получилось, что в нашей стране вышеупомянутое не совсем соблюдается или соблюдается не всегда и не со всеми. Это происходит в первую очередь из-за нехватки соответствующих знаний.

- Какую тему вы выбрали для Capstone project?

- Правовые вопросы родителей. Данная тема показала нашей команде очень интересной, думаем, что в нашей стране это один из актуальных вопросов. Мы изучили законы Казахстана и других стран именно в этом сегменте. Наша команда упорно трудилась над выбранной темой и максимально старалась изучить все стороны вопроса.

- А какой эффект вы видите в целом от Capstone project?

- Благодаря проекту Capstone мы многое узнали для себя, изучили больше, чем дает университетский курс обучения, познакомились с профессионалами своего дела, международными юристами и просто обрели новых друзей.

ПРОЕКТ CAPSTONE -

инициатива, поддерживаемая Посольством Королевства Нидерландов, помогает казахстанским студентам более подробно изучить европейские и международные стандарты в области защиты прав человека в пенитенциарной системе. Я вижу, что студенты с удовольствием участвуют в проекте и прикладывают много усилий и времени, получая полезные советы от преподавателей, как казахстанских, так и зарубежных. К тому же проект оказывает поддержку участвующим высшим учебным заведениям, в частности, происходит обмен опытом между зарубежными академиками и учеными Казахстана не только в контексте Capstone Project, но на более широком уровне, включая посещение университетов и смежных лекций, плодотворные дискуссии и встречи.

Основная цель проекта - вовлечение молодых казахстанских юристов и журналистов в продвижение прав осужденных и совершенствование

системы уголовного правосудия в Казахстане, в конечном итоге принесет пользу народу Казахстана.

Профессор Дэвид Кин
Мидлсекский университет,
Великобритания

Представительство PRI (Penal Reform International) в Центральной Азии

Республика Казахстан, 010000, г. Астана,
мкр. Караоткель-2, ул. Шарбаккол 2, дом 6/5, офис 2,
Тел.: +7 (7172) 79-88-84, 76-99-34, 76-99-35, 62-02-02

E-mail: pricentralasia@penalreform.org

www.penalreform.org